

ความหมายตามรากศัพท์

ความหมายตามรากศัพท์ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทย หมายถึง สิ่งที่ดีงาม สิ่งที่ได้รับการบำรุงแต่งให้ดีขึ้นแล้ว หรือสิ่งที่ได้รับการยกย่องมาเป็นเวลานานแล้ว ตัวอย่างวัฒนธรรมตามความหมายนี้ได้แก่ ภาพวาดของจิตรกรที่มีชื่อเสียง เช่น ไมเคิลแองเจโล และ รอกันจ์ ดนตรีของบิโรเพน ดนตรีของหลวงประดิษฐไพเราะ วรรณคดีที่อมตะ เช่น บทละครของวิลเลียม เชกสเปียร์ พระราชนิพนธ์เรื่องรามเกียรติ์ และอิเหนา เป็นต้น

ความหมายตามองค์พิธีการ

ความหมายตามองค์พิธีการ วัฒนธรรมจะหมายถึง ข้อปฏิบัติหรือขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับวาระสำคัญ ๆ ของการดำเนินชีวิตจนตลอดชีวิตของบุคคลและประเพณีต่าง ๆ ของสังคม เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ การศึกษา การศาสนาและนันทนาการ เช่น การขึ้นบ้านใหม่ การสมรส การเยี่ยมผู้ป่วย การบวชนาค สงกรานต์และการแห่นางแมว เป็นต้น

ความหมายตามนัยแห่งสังคมศาสตร์

ความหมายตามนัยนี้มีความหมายกว้างขวางมากที่สุด เพราะมิได้หมายถึงเฉพาะค่านิยมแรกและค่านิยมที่สอง แต่มีความหมายครอบคลุมกว้างกว่ามาก กล่าวคือ มีขอบเขตเกินกว่าการเป็นสิ่งดีงามหรือขนบธรรมเนียมประเพณี ตามความหมายนี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. ความหมายที่แสดงถึง พฤติกรรมที่เป็นรูปแบบหรือแบบแผนและสิ่งที่เป็นผลงาน ตามความหมายนี้เน้นการศึกษาได้ให้ค่านิยมไว้เป็นอันมาก เช่น คลาก และคณะ (Clarke et al., 1976) จะเน้นเรื่องรูปแบบจึงได้ให้ความหมายว่า วัฒนธรรมคือระดับของการพัฒนารูปแบบการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ต่อมา แจคสัน (Jackson, 1989) ได้ให้ความหมายเพิ่มเติมจากของคลากว่า วัฒนธรรมคือระดับของการพัฒนารูปแบบการดำเนินชีวิตของบุคคลในกลุ่ม ซึ่งจะมีการกำหนดกรอบของการปฏิบัติไว้อย่างแน่นอน สำหรับในประเทศไทย สุภางค์ จันทวานิช (2533) เน้นเรื่องแบบแผนพฤติกรรม ได้ให้ความหมายว่าวัฒนธรรมเป็นระบบคุณค่าที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในสังคมเป็นแบบแผนกำหนดพฤติกรรมของคนเป็นสิ่งที่ได้รับการปลูกฝัง และถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ส่วนนักวิชาการอีกรุ่นหนึ่งได้ให้ความหมายโดยเน้นถึงสิ่งที่เป็นผลงาน เช่น อมรา พงศาพิชญ์ (2534) และ สุจิต บุญบงการ ไทพुरुย์ สีนลาร์ตัน และ ศรีเพ็ญ สุภพิทยากุล

(2521) ให้ความหมายว่า วัฒนธรรมเป็นระบบในสังคมที่มนุษย์สร้างขึ้น ไม่จาระบบที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติหรือสัญชาตญาณ และถ่ายทอดให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้หรือปฏิบัติตาม เช่นเดียวกับ สุชา จันทน์เอม (2524) ให้ความหมายว่า วัฒนธรรมเป็นวิถีดำเนินชีวิต เป็นผลผลิตของสังคมทั้งรูปธรรมและนามธรรม และ โสภภา รุทธิกุลชัย (2522) ให้ความหมายของวัฒนธรรมว่าเป็นการดำเนินชีวิตในสังคม ซึ่งรวมทั้งขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม กฎเกณฑ์ ความเชื่อหรือสิ่งที่มนุษย์ในสังคมนั้น ๆ สร้างขึ้นมา และสืบทอดไปสู่เยาวชน

2. ความหมายที่แสดงถึง วิถีชีวิตของแต่ละสังคมเพื่อสนองความจำเป็นของการอยู่รอดเพื่อสืบทอดความเป็นมนุษย์ และในการจัดระเบียบของสังคม ตามความหมายนี้ นักการศึกษาได้ให้นิยามไว้เป็นอันมาก เช่น บาร์เน็ต (Barnett, 1990) ให้ความหมายว่า วัฒนธรรมเป็นชุดของการตีความหมาย ความเข้าใจ ความเชื่อ และอุดมการณ์ร่วมกันของกลุ่ม ซึ่งสืบทอดต่อกันมาจนเป็นวิถีชีวิตของคนในกลุ่มนั้น คลาก (Clarke, 1976) ให้ความหมายว่า วัฒนธรรมเป็นวิถีทางของความสัมพันธ์ในสังคม ที่กำหนดโครงสร้างและกรอบของการปฏิบัติ ราวอย่างแน่นอน ต่อมาแมคเดเนียล และ สตัมพ์ (McDaniel and Stumpf, 1993) ให้ความหมายว่า วัฒนธรรมคือวิถีแห่งความคิด ความเชื่อและพฤติกรรมที่สมาชิกในกลุ่มมีส่วนร่วม ซึ่งวัฒนธรรมจะเป็นตัวกำหนดบรรทัดฐานและความคาดหวังของบุคคลในกลุ่ม สำหรับในประเทศไทย สุพิศรา สุภาพ (2527) ให้ความหมายว่า วัฒนธรรม คือทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ ในสังคมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือสังคมใดสังคมหนึ่งมนุษย์ได้คิดสร้างระเบียบ กฎเกณฑ์ วิธีในการปฏิบัติ การจัดระเบียบ ตลอดจนระบบ ความเชื่อ ค่านิยม ความรู้และ เทคโนโลยีต่าง ๆ ในการควบคุมและใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ

จากความหมายที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่า ความหมายของวัฒนธรรม มีขอบเขตครอบคลุมสิ่งต่าง ๆ ที่กว้างขวางมาก แต่มีคำสำคัญที่ร่วมกันอยู่ คือ พฤติกรรมที่เป็นแบบแผน ผลงานที่มนุษย์สร้างขึ้น การดำเนินชีวิตในสังคมและการถ่ายทอดไปสู่เยาวชนรุ่นหลัง จากคำสำคัญเหล่านี้สามารถนำมาพิจารณาเพื่อจำแนกวัฒนธรรมออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ และแบ่งออกเป็นองค์ประกอบเพื่อความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

ประเภทของวัฒนธรรม

โดยทั่วไปแล้ววัฒนธรรมแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ (พระยาอนุมานราชชน, ม.ป.ป.; สิวลี ศิริโกล, 2528; สุพัตรา สุภาพ, 2527 และ โสภาง ชูพิบูลย์, 2522)

1. วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material Culture) เป็นวัฒนธรรมที่เห็นได้ชัด ได้แก่ สิ่งประดิษฐ์และเทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น บ้าน วัด หอประชุม เครื่องใช้ต่างๆ ศิลปหัตถกรรม การประเพณีปฏิบัติแบบแผนต่าง ๆ เป็นต้น

2. วัฒนธรรมที่ไม่เกี่ยวกับวัตถุ (Non-Material Culture) เป็นวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม มองไม่เห็นไม่ได้ หมายถึงวัฒนธรรมทางจิตใจ ได้แก่ ความคิด ความเชื่อ อุดมการณ์ ค่านิยม ประเพณี การปฏิบัติต่อกันมา และเป็นที่ยอมรับกันในกลุ่มของตนว่าดีงาม เหมาะสม เช่น ศาสนา ความสนใจ ทักษะ ความรู้สึกและความรู้ความสามารถ เป็นต้น

องค์ประกอบของวัฒนธรรม ประกอบไปด้วยส่วนต่าง ๆ 4 ประการ ดังต่อไปนี้คือ (สุพัตรา สุภาพ, 2527 และ สิวลี ศิริโกล, 2528)

1. องค์กรวัตถุและสัญลักษณ์ (Instrumental and Symbolic Objects) คือ วัฒนธรรมวัตถุที่สามารถสัมผัส จับต้องได้ และมีรูปร่าง เช่น โบสถ์ วิหาร ภาพเขียน ฯลฯ และส่วนที่ไม่มีรูปร่าง เช่น ภาษา สัญลักษณ์ในการติดต่อสื่อความหมาย

2. องค์กร (Association or Organization) หมายถึง กลุ่มที่มีการจัดอย่างเป็นระเบียบ หรือมีโครงสร้างอย่างเป็นทางการ มีการวางกฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับ และวัตถุประสงค์ไว้อย่างแน่นอน และมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินการบางอย่าง เช่น หน่วยงาน ประเภทต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน

3. องค์กรพิธีการ (Usage) เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่ยอมรับกันโดยทั่วไป เช่น พิธีกรรมต่าง ๆ การแต่งกายในพิธีการต่าง ๆ

4. องค์กรมโนคติ (Concepts) หมายถึง ความเข้าใจ ความเชื่อ ความคิดเห็น ตลอดจนอุดมการณ์ต่าง ๆ เช่น อุดมการณ์ ทักษะ การยอมรับว่าสิ่งใดถูกหรือผิด สมควรหรือไม่ ซึ่งแล้วแต่กลุ่มชนใดจะใช้เป็นมาตรฐานในการตัดสิน หรือเป็นเครื่องวัดในสภาพแวดล้อมของตน

ถึงแม้ว่าวัฒนธรรมจะมีความหลากหลายในด้านความหมาย ประเภทและองค์ประกอบ แต่เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้วจะมีลักษณะเฉพาะของความเป็นวัฒนธรรม

ลักษณะของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมมีลักษณะเฉพาะดังนี้ (โรสภา ชูพิกุลชัย, 2522 และ สุภัตรา สุภาพ, 2527)

1. เป็นสิ่งที่ได้มาโดยการเรียนรู้ เป็นสิ่งที่ไม่ได้มาโดยกรรมพันธุ์ วัฒนธรรมจะต้องมีการเรียนรู้ แม้จะเป็นการเรียนรู้แบบไม่รู้ตัว และการเรียนรู้จะต้องเรียนรู้จากมนุษย์ด้วยกัน โดยเฉพาะจากสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ เช่น การแต่งกาย การเดิน การสร้างเรือ เป็นต้น
2. เป็นมรดกทางสังคม วัฒนธรรมไม่เข้าของบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะ เป็นสิ่งที่มนุษย์มีส่วนร่วมกันอยู่แล้วในสังคม และสืบทอดต่อกันมาจรมรดกตกทอดไปสู่เยาวชนรุ่นหลัง
3. เป็นวิถีชีวิตหรือแบบของการดำรงชีวิต ที่จะทำให้อาณาเขตกลุ่มบุคคลหนึ่งหรือสังคมหนึ่งออกจากอีกสังคมหนึ่งได้ เพราะบุคคลเกิดในสังคมใดก็จะเรียนรู้วัฒนธรรมของสังคมนั้น เช่น ชาวเขา ชาวเมือง ทหาร ต่างก็มีวิถีชีวิตที่เป็นลักษณะเฉพาะของตนเอง
4. เป็นสิ่งที่มั่นคงที่ เพราะมนุษย์มีการคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ หรือปรับปรุงของเดิมให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป จึงทำให้วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ตามยุคตามสมัย เช่น การทำงานนอกร้านของสตรี เป็นต้น

จากลักษณะของวัฒนธรรมที่มีความเฉพาะ เมื่อพิจารณาในแง่ของการปฏิบัติแล้วยังจำแนกออกเป็นระดับขั้นของการปฏิบัติตามวัฒนธรรม

ระดับขั้นของวัฒนธรรม

ระดับขั้นของวัฒนธรรม แบ่งออกได้เป็น 2 ระดับ คือ (โรสภา ชูพิกุลชัย, 2522)

1. ระดับขั้นที่สังคมส่วนาหุดปิดถือ (Total Culture Patterns) หรือเรียกว่าเป็นลักษณะส่วนรวมประจำชาติ ได้แก่ ทศนคติ ลักษณะนิสัย การตอบโต้ขณะเกิดอารมณ์ เป็นต้น เป็นการแสดงออกที่สังคมมุ่งหวังให้บุคคลทั่วไปในสังคมเป็นคนดี หรือยึดถือปฏิบัติเป็นแบบฉบับของวัฒนธรรมโดยทั่ว ๆ ไป เช่น การยิ้มแย้มแจ่มใสของคนไทย การมีใจรอบอ้อมอารี การทำงานเสร็จทันเวลา การให้ความร่วมมือซึ่งกันและกันในการปฏิบัติงานในวันสงกรานต์ หรือ วันปีใหม่ เป็นต้น

2. ระดับชั้นวัฒนธรรมที่สังคมกลุ่มย่อยยึดถือ (Subculture Patterns)

วัฒนธรรมย่อย หมายถึง รูปแบบของพฤติกรรมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งซึ่งมีเอกลักษณ์ที่เด่นเฉพาะตนเอง แต่ยังมีคุณลักษณะที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมหลักในสังคม (Horton and Hunt, 1964) เช่น ภาษาของแต่ละภาค ศิษีคำห้วนของประชาชนในภาคเหนือ เป็นต้น

นอกจากนี้ ระดับชั้นของวัฒนธรรมในสังคมกลุ่มย่อย ยังแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

2.1 กลุ่มย่อยตามความแตกต่างระหว่างเพศและอายุ เช่น หญิงและเด็ก เป็นผู้ที่ยอ่อนแอ ควรได้รับความช่วยเหลือ หญิงถูกคาดหวังให้มีความนุ่มนวล สุภาพ อ่อนโยน เรียบร้อย ชายถูกคาดหวังให้เข้มแข็ง อดทน เป็นต้น

2.2 กลุ่มย่อยทางเชื้อชาติ ซึ่งแต่ละเชื้อชาติจะมีวิถีชีวิตที่มีความเฉพาะของกลุ่มตนเอง เช่น ชาวจีนไม่ว่าจะไปปะปนอยู่กับชนชาติใดก็ตาม จะเห็นได้ว่าเป็นคนขยันขันแข็ง อดทน ชาวไทยเป็นคนอ่อนหวาน ยิ้มง่าย และใจบุญ เป็นต้น

2.3 กลุ่มย่อยตามอาชีพ ตำแหน่งและสถานภาพ ซึ่งจะมีแบบแผนการดำรงชีวิตเฉพาะกลุ่ม เช่น วัฒนธรรมทหาร วัฒนธรรมแพทย์ วัฒนธรรมอาจารย์ วัฒนธรรมนิสิตนักศึกษา เป็นต้น

จากการศึกษาที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่า วัฒนธรรมมีความหลากหลายทั้งในมิติของความหมาย ประเภท ลักษณะและระดับของวัฒนธรรม ดังนั้นวัฒนธรรมจึงเป็นเรื่องที่มีทั้งความกว้างขวาง และความลึกซึ้ง วิธีการที่จะศึกษาจึงต้องมีหลาย ๆ วิธีผสมผสานกันจึงจะมีความถูกต้องและเชื่อถือได้

วิธีการศึกษาวัฒนธรรม

วิธีการศึกษาและ เปรียบเทียบทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมของสังคมใดสังคมหนึ่ง มีวิธีการศึกษาที่สำคัญ 3 วิธีคือ (โรสกา ซูพิกุลชัย, 2522)

1. การศึกษาภาคสนาม (The Field Method) เป็นการศึกษาโดยที่ผู้ศึกษาเข้าไปอยู่รวมในท้องถิ่นหรือสังคม หรือนุคคลที่ต้องการศึกษา วิธีการศึกษาภาคสนามที่ใช้ ได้แก่ วิธีการคลุกคลี วิธีการสังเกตพฤติกรรม และวิธีการสัมภาษณ์ จากนั้นจึงรวบรวมข้อมูลที่ได้เป็นหมวดหมู่ เพื่อทำการวิเคราะห์ต่อไป

2. การศึกษาความแตกต่างและความเหมือนของวัฒนธรรม (The Cross Cultural Method) เป็นการศึกษาที่ผู้ศึกษาเลือกศึกษานานหลาย ๆ วิธีแล้วนำมาเปรียบเทียบกันเพื่อให้เห็นความคล้ายคลึงและความแตกต่างระหว่างแบบแผนวัฒนธรรม ซึ่งวิธีการส่วนใหญ่ั้นได้จากการสร้างเครื่องมือหรือแบบวัดที่จะนำกลุ่มหรือสังคมที่ต้องการศึกษาตอบ เพื่อสะท้อนวัฒนธรรมของกลุ่มหรือสังคมออกมา

3. การวิเคราะห์เนื้อหาของวัฒนธรรม (Content Analysis) เป็นการศึกษาโดยที่ผู้ศึกษาดังสมมุติฐานเบื้องต้นขึ้น เป็นต้นว่า เนื้อหาของวัฒนธรรมที่ปรากฏอยู่ ณ ปัจจุบันนั้นว่าจะเป็นในรูปแบบการเล่น การแสดง การเขียน ฯลฯ ต่างก็แสดงให้เห็นถึงความเชื่อและค่านิยมพื้นฐานของวัฒนธรรมนั้น จากนั้นจึงเลือกรูปแบบและผลผลิตของวัฒนธรรมในลักษณะต่าง ๆ มาศึกษา ผลที่ได้ก็จะสะท้อนกลับเป็นวัฒนธรรมของกลุ่มที่ต้องการศึกษา

วัฒนธรรมนิสิตนักศึกษา

สถาบันอุดมศึกษาเป็นสถาบันที่มีแบบแผนซึ่งทำหน้าที่พัฒนาเยาวชนไปสู่สังคม (Tierney, 1992) ด้วยขบวนการขัดเกลาทางสังคม (Feldman, 1973) โดยมีเป้าหมายที่สำคัญคือ การเปลี่ยนแปลงทักษะ ทัศนคติและค่านิยมของนิสิตนักศึกษาเพื่อไปงานแนวทางที่พึงประสงค์ โดยสถาบันจะมีบทบาทตั้งแต่นิสิตนักศึกษาเริ่มเข้ามาในสถาบัน แต่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวนิสิตนักศึกษายังไม่เกิดขึ้นทันที ต้องใช้เวลาสักระยะหนึ่งจึงจะสามารถวัดการเปลี่ยนแปลงได้ วิธีการวัดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญประการหนึ่งคือ การวัดโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างนิสิตนักศึกษา ซึ่งประกอบด้วย สังคมของนิสิตนักศึกษา ทัศนคติ ค่านิยมและบรรทัดฐาน ซึ่งประกอบขึ้นมาเป็นวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษานั้นเอง (Hochbaum, 1972)

ในการศึกษาเรื่องวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษาจะกล่าวถึงแนวคิดและทฤษฎีใน 5 ประเด็น คือ ความหมายของวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษา การเกิดวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษา ความสำคัญของวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษา องค์ประกอบของวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษา และวัฒนธรรมย่อยของนิสิตนักศึกษา

ความหมายของวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษา

ในเรื่องวัฒนธรรมนิสิตศึกษานั้นมีนักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้หลายคน ซึ่งแบ่งไว้เป็น 2 ลักษณะ คือ ลักษณะของการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมและลักษณะของความรู้สึกที่มีต่อ

สิ่งแวดล้อม

ในลักษณะของการปรับตัว เฟลด์แมน และ นิวคอมบี้ (Feldman and Newcomb, 1973) ได้ให้ความหมายว่า วัฒนธรรมนิสิตนักศึกษา หมายถึง วิธีการที่นักศึกษาปรับตัวเองให้เข้ากับสภาพการณ์ของสถาบันการศึกษา เป็นผลรวมของการตอบสนองต่อสภาพปัญหาที่ต้องเผชิญอยู่เป็นปกติ เบคเกอร์ (Becker, 1966) ให้ความหมายว่า วัฒนธรรมนิสิตนักศึกษา หมายถึง การตอบสนองที่มีลักษณะร่วมกันต่อสิ่งแวดล้อมในสถาบัน 3 มิติ ได้แก่ งานด้านวิชาการ การคบเพื่อน และกิจกรรมต่างๆ และ ชิคเกอร์ริง (Chickering, 1974) ให้ความหมายว่า วัฒนธรรมนิสิตนักศึกษา คือความสอดคล้องของการปฏิบัติที่ยอมรับร่วมกันระหว่างนิสิตนักศึกษา กับสถาบันการศึกษา ความสอดคล้องดังกล่าวกำหนดคุณลักษณะของทัศนคติและกิจกรรมที่นิสิตนักศึกษาจะต้องตอบสนองต่อการสร้างโอกาส ความคับข้องใจ อุปสรรค อุดมคติ และอาจารย์ วัฒนธรรมนิสิตนักศึกษาจะมีลักษณะเฉพาะอาจจะสอดคล้องหรือตรงข้ามกับวัฒนธรรมของสถาบัน ฮอคบาวม (Hochbaum, 1972) ได้ให้ความหมายว่า วัฒนธรรมนิสิตนักศึกษาคือการที่นักศึกษาจะต้องปรับบทบาทของตน ทั้งในด้านความคิด และพฤติกรรมไปสู่บทบาทของการเป็นนักศึกษาภายใต้สิ่งแวดล้อมทางการศึกษา ทั้งในลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

สำหรับความหมายในลักษณะของความรู้สึกร่วมที่มีต่อสิ่งแวดล้อม แฮทช์ (Hatch, 1971) ได้ให้ความหมายว่า วัฒนธรรมนิสิตนักศึกษา หมายถึง สิ่งที่ทำให้เห็นถึงการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษา เป็นความรับรื้อนของ ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีและทัศนคติเกี่ยวกับเป้าหมายของสถาบัน อุดมศึกษา การรับรู้ในด้านบทบาทของนักศึกษาและทัศนคติต่อการประวั่ง

จากการศึกษาถึงความหมายของวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษาที่นักการศึกษาได้ให้ทัศนะไว้สรุปได้ว่า วัฒนธรรมนิสิตนักศึกษา หมายถึง พฤติกรรมของนิสิตนักศึกษาที่แสดงออกทั้งในลักษณะของทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อและการกระทำเพื่อตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมภายในสถาบัน 3 ด้าน ได้แก่ งานด้านวิชาการ การคบเพื่อน และกิจกรรมต่าง ๆ จากความหมายของวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษาสามารถบ่งชี้ถึงการเกิดของวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษา

การเกิดวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษา

นิสิตนักศึกษาแต่ละคนซึ่งมีภูมิหลังที่แตกต่างกันทั้งด้านภูมิฐานะ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อและการกระทำ ซึ่งในด้านค่านิยม

อาจจะมีความคล้ายคลึงหรือแตกต่างกับค่านิยมของสถาบัน เมื่อเข้ามาเรียนในสถาบันซึ่งอยู่ในสิ่งแวดล้อมเดียวกัน เบคเกอร์ (Becker, อ้างถึงใน Feldman and Newcomb, 1973) กล่าวว่า สิ่งแวดล้อมที่สำคัญของนิสิตนักศึกษาคือการอยู่อาศัยได้แก่เกณฑ์ของระบบมหาวิทยาลัยในเรื่องของ คณะ แผนก หน่วยงาน ปรึกษา กลุ่มเพื่อน และกิจกรรมต่าง ๆ นักศึกษาจะเกิดการตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมบนพื้นฐานของปัญหาที่เหมือนกัน และในกลุ่มนักศึกษาเองจะเกิดปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เกิดการกระทำและความคิดที่มีลักษณะร่วมกัน จึงพัฒนาเป็นวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษา ฮอคบอม (Hochbaum, 1972) กล่าวว่า การเกิดวัฒนธรรมนั้นไม่ใช่เป็นสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นได้ในทันที ต้องใช้เวลาในการพัฒนา จากการศึกษาของทองเรียณ อมรัชกุล (2525) พบว่า นิสิตนักศึกษาจะมีวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของตนเองเป็นเอกลักษณ์เฉพาะในลักษณะที่สูงมาก สำหรับกลุ่มนิสิตนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ด้วยกันเองจะมีความคิดแตกแยกออกไปน้อยมาก มีความคิดเห็นไปในแนวเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ มีค่านิยมคล้ายคลึงกัน และทุกคนจะมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษากำเนิดมาจากสภาพของมหาวิทยาลัยที่นิสิตนักศึกษาอยู่ในขณะนั้น เป็นการตอบสนองของนิสิตนักศึกษาต่อสถานการณ์ของสังคมมาภาพรวม ซึ่งนับว่าสภาพแวดล้อมในสถาบัน เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษาซึ่งมีความสำคัญต่อนิสิตนักศึกษาเป็นอันมาก

ความสำคัญของวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษา

จากทัศนะที่ว่าสถาบันอุดมศึกษาเป็นสถาบันทางสังคม นิสิตนักศึกษาที่มีคุณสมบัติต่าง ๆ กันเข้ามารับการปลูกฝังและหล่อหลอมทัศนคติและค่านิยมที่เป็นบรรทัดฐานของตนเอง โดยการมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนและคณาจารย์ด้วยวิธีการและกระบวนการต่าง ๆ ดังนั้นวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษาจึงมีความสำคัญทั้งต่อนิสิตนักศึกษาและต่อสถาบัน

ในด้านนิสิตนักศึกษา วัฒนธรรมนักศึกษามีผลต่อการพัฒนานักศึกษาด้านความเป็นตัวของตัวเอง ความเป็นเอกลักษณ์และการกำหนดเป้าหมายในชีวิต (Chickering, 1974) กลุ่มเพื่อนจะมีอิทธิพลที่สำคัญด้านการพัฒนาตนเอง และการปรับตัวทางสังคม และอาจารย์มีอิทธิพลสำคัญในด้านการพัฒนาสติปัญญาและการเลือกอาชีพ (Feldman and Newcomb, 1973) จากการศึกษาเพื่อประเมินวัฒนธรรมนักศึกษากงคูห์ (Kuh, 1990) พบว่า วัฒนธรรมนิสิตนักศึกษามีอิทธิพลต่อลักษณะต่าง ๆ ของชีวิตนักศึกษาด้านการใช้เวลา ค่านิยมและทัศนคติ

ในด้านสถาบันวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษา เป็นข้อมูลที่สำคัญในการจัดหลักสูตร การสอน การประเมิน การจัดระบบหอพักและความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา (Chickering, 1974) และเป็นแนวทางในการกำหนดเป้าหมายของการศึกษาเพื่อการส่งเสริมทัศนคติและ ค่านิยมให้แก่นิสิตนักศึกษา (Kuh, 1990) จากการที่สถาบันอุดมศึกษามีอำนาจในการดำเนินการ ต่าง ๆ เพื่อปรับพฤติกรรมของนิสิตนักศึกษาให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยการกำหนดทิศทางใน การพัฒนาและเหมาะสมกับนิสิตนักศึกษานในแต่ละวัฒนธรรม

วัฒนธรรมกลุ่มย่อยของนิสิตนักศึกษา

วัฒนธรรมของนิสิตนักศึกษาเป็นการตอบสนองของกลุ่มนิสิตนักศึกษาต่อปัญหาที่ต้อง เผชิญอยู่ แต่นิสิตนักศึกษามีได้ปฏิบัติในลักษณะที่เหมือนกันหมด จนกระทั่งเกาะกลุ่มกันแน่น เนื่องจาก นิสิตนักศึกษาแต่ละกลุ่มจะมีความแตกต่างกันอย่างมากในด้านค่านิยม ความสนใจ และกิจกรรม อย่างเห็นได้ชัด จึงแยกออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ จะมีแบบแผนในการปฏิบัติเฉพาะกลุ่มเกิดเป็นวัฒนธรรม กลุ่มย่อยของนิสิตนักศึกษา ซึ่ง กอทเลียบ และ ฮอดกินส์ (Gottlieb and Hodgkins, 1968) กล่าวว่าวัฒนธรรมกลุ่มย่อยพัฒนามาจากการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในกลุ่มนิสิตนักศึกษาด้วยกันเอง ด้วยกลไก 3 ประการ คือ การปรับเปลี่ยนสิ่งที่ไม่ตรงกัน การรับสิ่งใหม่เหมือนกัน และการลด ความสำคัญที่ไม่ตรงกัน จึงเกิดพฤติกรรมแบ่งออกเป็นกลุ่ม ๆ เรียกว่าวัฒนธรรมกลุ่มย่อยของนิสิต นักศึกษา ส่วนแนวคิดของ ฮอคชววม (Hochbaum, 1972) มีความเห็นว่ากลุ่มวัฒนธรรมย่อยเกิด จากการเชื่อมโยงระหว่างลักษณะของนิสิตนักศึกษากับระบบสังคม และกระบวนการศึกษานในสถาบัน อุดมศึกษา เฟลด์แมน (Feldman, 1972) ให้ความหมายมโนทัศน์ของวัฒนธรรมกลุ่มย่อยว่าเป็น ระบบของค่านิยมตามบรรทัดฐานที่กลุ่มบุคคลยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด และมีการถ่ายทอดให้กับ สมาชิกใหม่โดยกระบวนการสังคมประภิด ระบบค่านิยมตามบรรทัดฐานของกลุ่มย่อยจะเป็นสิ่งที่แยก ออกมาให้เห็นอย่างเด่นชัดจะแตกต่างจากวัฒนธรรมของสังคมนอกกลุ่มใหญ่แต่ไม่ขัดแย้งกันในลักษณะ ของส่วนรวม บอลตัน และ เคมมเมอร์ (Bolton and Kammeyer, 1972) ให้ความหมายว่า วัฒนธรรมย่อยเป็นทัศนคติและค่านิยมที่นิสิตนักศึกษายึดถือ ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ ภายนอกมหาวิทยาลัยและการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกันอย่างสม่ำเสมอภายในกลุ่มนิสิตนักศึกษา

สำหรับประเภทของวัฒนธรรมกลุ่มย่อยนั้นเมื่อนักการศึกษาหลายคนได้แบ่งไว้โดยอ้าง ตัวแปรที่เป็นพื้นฐานในการกำหนดวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เช่น คลากและโทร (Clark and Trow,

1966) ได้แบ่งวัฒนธรรมกลุ่มย่อยของนิสิตโดยใช้ตัวแปร 2 ตัวแปร เป็นพื้นฐานในการกำหนด วัฒนธรรม ตัวแปรแรกคือ ด้านความคิดหรือสติปัญญา และตัวแปรที่สองคือ ความผูกพันกับสถาบัน ได้แบ่งวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษาออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มวิชาการ (Academic Subculture) จะมีความสนใจด้านความคิดอ่านสูงและมีความผูกพันกับสถาบันสูง นิสิตกลุ่มนี้จะเห็นว่าชีวิตภายในมหาวิทยาลัยต้องเป็นไปเพื่อการเรียน สนใจอยู่กับวิชาการ รายงาน คะแนนและความหวังที่จะได้เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นไป จะผูกพันกับห้องเรียน ห้องสมุดและสถาบันของตนเอง

2. กลุ่มนอกรูปแบบ (Non Conformist) จะมีความสนใจด้านความคิดอ่านสูงแต่ไม่มีความผูกพันกับสถาบัน นักศึกษากลุ่มนี้จะไม่ยอมรับค่านิยมใดๆ และแบบแผนพฤติกรรมที่เป็นอยู่ มีความคิดเป็นอิสระของตนเอง สนใจงานเรื่องปัญหาและข้อเสนอเกี่ยวกับสังคมถือว่าเรื่องสังคมสำคัญกว่าสถาบัน มักจะเป็นผู้นำของสังคมนิสิตนักศึกษา และมักจะมีวิธีการที่จะทำให้นักศึกษานิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่นำตามตนเองได้ เพราะกลุ่มนี้มักจะคิดอะไรได้ฉับไว เฉียบคมและมีทักษะในการใช้ภาษาดี

3. กลุ่มกิจกรรม (Collegiate Subculture) จะไม่สนใจด้านความคิดอ่าน แต่มีความผูกพันกับสถาบันสูง นักศึกษากลุ่มนี้จะไม่สนใจการเรียนและตำราอย่างจริงจัง รวมทั้งไม่สนใจสังคมและความคิด แต่สนใจกิจกรรมกีฬาบันเทิง

4. กลุ่มอาชีพ (Vocational Subculture) จะไม่สนใจความคิดความอ่านอย่างแท้จริงและไม่ผูกพันกับสถาบันมากนัก เป็นกลุ่มที่สนใจเรียนเพื่อเอาดีตนเองจบไปประกอบอาชีพได้เร็วเท่าไรยิ่งดี

ในปีเดียวกันนี้มีนักทฤษฎีได้ศึกษาประเภทของนิสิตนักศึกษาโดยการสังเกตและแบ่ง นิสิตนักศึกษาออกเป็น 7 ประเภท เคนนิสตัน (Keniston อ้างถึงใน Feldman and Newcomb, 1973) ดังนี้

1. กลุ่มวิชาชีพ (The Professionalist) นักศึกษากลุ่มนี้จะเรียนหนัก มีความเคร่งเครียดและมีความหมั่นเพียรในการศึกษาเป็นอย่างมาก มีพันธะสัญญากับตนเองในการที่จะพัฒนาไปสู่การเป็นผู้ชำนาญพิเศษในสาขาวิชาที่ตนศึกษา แต่จะต่อต้านกับลักษณะเชิงอุดมการณ์เป็นทั้งนักทฤษฎีและนักปฏิบัติ ใช้วิธีเชิงประจักษ์ในการศึกษา จึงเป็นคนไม่เชื่ออะไรง่าย ๆ

2. กลุ่มกิจกรรม (The Activist) เป็นกลุ่มที่ต่อต้านมหาวิทยาลัยในบางเรื่องหรือจะต่อต้านสังคมในส่วนที่เห็นว่าไม่ถูกต้อง และจำเป็นต้องมีการปฏิรูปอย่างเร่งด่วน

3. กลุ่มที่ไม่เข้าร่วมกลุ่มกับผู้อื่น (The Disaffiliate) จะเป็นกลุ่มที่ไม่ค่อยสนใจด้านการเมืองหรือเรื่องอื่นนอกจากเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรม สนใจการมีวิถีชีวิตในแนวทางที่ไม่เหมือนกับสังคมนรอบ ๆ ตัว อยากสร้างสังคมใหม่ที่มีค่านิยม มีวัฒนธรรมที่ต่างไปจากสังคมนรอบตัว

4. กลุ่มผู้ยิ่งใหญ่ในสถาบัน (The Big Man on Campus) กลุ่มนี้จะเน้นบทบาทในสังคมมากกว่า การสนใจวิชาการหรือวิชาชีพ

5. กลุ่มเน้นการฝึกงาน (The Apprentice) กลุ่มนี้จะมีทัศนคติว่าการศึกษาเป็นการฝึกฝนวิชาชีพเป็นหนทางนำไปสู่การเลื่อนระดับฐานะทางสังคม

6. กลุ่มผลสัมฤทธิ์ต่ำ (The Underachiever) กลุ่มนี้ยอมรับค่านิยมของมหาวิทยาลัยและสังคม แต่ไม่ค่อยประสบผลสำเร็จในงาน

7. กลุ่มสุภาพบุรุษผู้รอคอย (The Gentleman-in-Waiting) กลุ่มนี้ มีทัศนะว่ามหาวิทยาลัยเป็นสถานที่เจียรไนผลิตนักศึกษาให้เป็นผู้ที่มีความสุภาพ

ในปีเดียวกันนี้ มีนักทฤษฎีอีกท่านหนึ่งได้ศึกษานักศึกษาที่วิทยาลัยแคลมอนต์ (Claremont Men's College) และที่มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย โดยใช่วิธีการวิเคราะห์ตัวประกอบ และใช้บทบาทเป็นตัวแปรพื้นฐานในการแบ่ง ได้แบ่งนักศึกษาออกเป็น 10 แบบ (Warren Cited in Feldman and Newcomb, 1973)

1. แนวโน้มทางวิชาการ (Academic Orientation) กลุ่มนี้จะมีพฤติกรรมเข้มข้นกับกิจกรรมทางวิชาการ จะมุ่งมั่นอยู่กับงานวิชาการในสถาบัน ไม่สนใจกิจกรรมและบุคคลนอกสถาบัน ไม่สงสัยเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของสถาบันไม่ถือว่าสถาบันเป็นแหล่งวิชาชีพแต่เป็นแหล่งวิชาการ

2. แนวโน้มในความเป็นตัวของตัวเอง (Autonomous Orientation) กลุ่มนี้จะมีมาตรฐานของตัวเอง มีจริยธรรมและความคิดอ่านเป็นของตนเอง ไม่สนใจผู้อื่น ไม่เห็นด้วยกับมาตรฐานพฤติกรรมของกลุ่มจึงแยกตัวออกห่าง ไม่สนใจกิจกรรมกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมนันทนาการ

3. แนวโน้มในการปฏิวัติสังคม (Social Protest Orientation)

กลุ่มนี้สนใจที่จะเข้าไปช่วยแก้ปัญหาสังคม สนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคม ไม่เห็นด้วยกับจุดประสงค์หลักในสถาบันของตนที่เป็นสถาบันเพียงเพื่อสร้างคนออกไปมีอาชีพเท่านั้น แต่สถาบันควรจะมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างคนออกไปพัฒนาสังคมด้วย

4. แนวโน้มทางการศึกษาสติปัญญา (Intellectual Orientation)

กลุ่มนี้จะมีความคิดอ่านเป็นตัวของตัวเอง มีปรัชญาเป็นของตัวเอง มีสุนทรียศาสตร์สูงจะประพฤติตนตามปรัชญาชีวิตและแนวคิดของตนเองโดยไม่สนใจว่าใครจะว่าตนอย่างไร ในการประพฤติตนเช่นนั้นไม่ชอบทำตามผู้อื่น

5. แนวโน้มทางประเพณีดั้งเดิม (Tradition Orientation) กลุ่มนี้

จะสนใจในกิจกรรมหรือประเพณีดั้งเดิมของสถาบัน สนใจที่จะมีความสัมพันธ์กับบุคคลสำคัญของสถาบัน และยอมรับผู้ที่มีความเป็นผู้นำ ไม่ชอบติดต่อกับกลุ่มภายนอกสถาบัน จะไม่ต่อต้านกับประเพณีดั้งเดิม

6. แนวโน้มทางวิชาชีพ (Vocational Orientation) กลุ่มนี้มีทัศนคติ

ว่าเป้าหมายสถาบันการศึกษา คือ สถานฝึกอบรมสั่งสอนทางวิชาชีพ ฉะนั้น จึงสนใจศึกษาเพื่อทำหาคะแนนดี ไม่สนใจสังคมและการต่อต้าน

7. แนวโน้มที่ยังไม่มีการเลือกอย่างแน่นอน (Uncommitted Orientation)

กลุ่มนี้ มีความประสงค์ที่จะเตรียมตัวเพื่อออกไปประกอบอาชีพเท่านั้น โดยมุ่งความสนใจภายนอกสถาบันมากกว่า กลุ่มภายในสถาบัน มีความไม่แน่ใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของสถาบัน

8. แนวโน้มที่ยังไม่มีทิศทางแน่นอน (Undirected Orientation)

พวกนี้เข้าสู่สถาบันอย่างไรจุดหมาย ไม่แน่ใจ ไม่รู้ชัดว่าตนเข้าสู่สถาบันเพื่ออะไร จะเรียนไปเรื่อยๆ เพื่อใช้เวลาหมดไปวันหนึ่ง ๆ เท่านั้น จะทำงานเฉพาะเรื่องที่อาจารย์บอก เพราะเป็นไปตามวิถีทางการเรียน แต่จะไม่ปรากฏพฤติกรรมการใส่ร้ายผู้อื่นเลย ไม่สนใจกิจกรรมนักศึกษา ไม่สนใจสถาบัน ไม่สนใจการเป็นผู้นำ ไม่มีตำแหน่งใด ๆ ไม่ต้องการค้นพบและเข้าใจตนเอง เรียนไปเพราะบางทีอาจจะใช้ได้ในอนาคต

9. แนวโน้มที่ปิดผลประโยชน์ของคนเป็นศูนย์กลาง (Self-Centered)

กลุ่มนี้มีทัศนคติที่จะทำทุกอย่างเพื่อประโยชน์ของตนเองเท่านั้น เน้นผลประโยชน์ของตนเองมากกว่าอย่างอื่น

10. แนวโน้มที่อยู่รูปแบบ (Conformist Orientation) กลุ่มนี้ชอบที่จะทำตามรูปแบบ ทำตามเกณฑ์ที่มีอยู่ ต้องการให้ผู้อื่นยอมรับตนในฐานะผู้นำกลุ่มนักศึกษา สิ่งที่น่าจะมากที่สุดคือ ต้องการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลสำคัญของสถาบัน ต้องการคะแนนการเรียนสูง

ในปีต่อมามีนักวิชาการที่ศึกษาประเภทของลักษณะนิสิตนักศึกษาเฉพาะที่เป็นหญิง

วิจัยรียบรรณ เป็นตัวแปรพื้นฐานในการจำแนกโดยศึกษาจากวิทยาลัยเบนนิงตัน (Bennington College) จำแนกนิสิตหญิงออกเป็น 6 ประเภท ดังนี้ (Newcomb, Koenig, Flack and Warwick, อ้างถึงใน Feldman and Newcomb, 1973)

1. กลุ่มที่มีความคิดสร้างสรรค์ (Creative Individualists) นิสิตหญิงกลุ่มนี้จะมีความเชื่อมั่นตนเองและมีสติปัญญาสูง มีความคิดอิสระ มีความคิดสร้างสรรค์สูง แต่ยังขาดความมีเหตุผล

2. กลุ่มสนใจวิชาการต่ำ (The Wild Ones) นิสิตหญิงพวกนี้มีลักษณะเป็นตัวของตัวเอง สติปัญญาต่ำ สนใจงานทางวิชาการน้อย มีความเป็นอิสระและไม่ชอบทำงานหนัก ชอบความสนุกสนาน โดยทั่วไปแล้วนิสิตพวกนี้เป็นคนไม่เรียบร้อย อยู่ว่างๆ และเปิดเผย ยิ่งไปกว่านั้นแล้วชอบงานรื่นเริง ทำคนเดียวอยู่เสมอ และเป็นคนหลงตนเอง

3. กลุ่มนักวิชาการ (Scholars) นิสิตหญิงกลุ่มนี้มีความเชื่อมั่นตนเองต่ำ สติปัญญาสูง เอาใจใส่รับผิดชอบต่องานด้านวิชาการและการปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ เป็นคนมีเหตุผลและมีความสามารถในการวิเคราะห์

4. กลุ่มที่ชอบสังคม (The Social Groups) นิสิตหญิงกลุ่มนี้มีความเป็นตัวของตัวเอง และสติปัญญาต่ำ สนใจชีวิตทางสังคมการนัดหมายกับเพื่อนและความสนุกสนานแต่ไม่สนใจงานทางวิชาการ

5. กลุ่มที่ชอบทำตนเป็นผู้นำ (Leaders) นิสิตหญิงกลุ่มนี้มีความสนใจเป็นพิเศษในการบริหารงานของมหาวิทยาลัยเบนนิงตัน องค์การนิสิต (Student Government) และมักจะเข้าไปมีตำแหน่งต่างๆในคณะกรรมการองค์การหรือกลุ่ม

6. กลุ่มสนใจกิจกรรมทางการเมือง (Political Activities) นิสิตหญิงกลุ่มนี้จะ เป็นนักปฏิรูป มีความสนใจเป็นพิเศษกับงานที่ติดต่อประชาชน (Public Affairs) สิทธิและหน้าที่ของพลเมือง รวมทั้งนโยบายหรือประเด็นต่างๆที่อยู่ในความสนใจของประชาชนทั่วไป

บอลตัน และ แคมมีเยอร์ (Bolton and Kammeier, 1968) ได้แบ่งนักศึกษาออกเป็น 5 กลุ่มเด่น ๆ ดังนี้คือ

1. กลุ่มวิชาการ ชอบร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน ร่วมทำงานที่ได้รับมอบหมาย ร่วมอภิปราย สัมมนา พูดคุย อ่านบทความ อ่านหนังสือพิมพ์และติดตามความก้าวหน้าทางวิชาอยู่เสมอ
2. กลุ่มมีปฏิริยาต่อสังคม ไม่ชอบอยู่คนเดียว ชอบอยู่ร่วมกับผู้อื่น ชอบเขียนเรื่องราวต่าง ๆ ในสังคมที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ชอบมีบทบาทในการแสดงออกและรับผิดชอบต่อสังคม
3. กลุ่มชอบอยู่คนเดียว ได้แก่กลุ่มวิชาการหญิง กับพวกวิชาชีพชาย ชอบศึกษาค้นคว้า รักสงบ สันโดษ ชอบอยู่คนเดียว ความกังวลลาจลาจลที่พยายามไปหาเพื่อนฝูงและพูดคุยในงานสังคมต่าง ๆ ในขณะที่นักวิชาการพยายามเก็บตัวเอง
4. กลุ่มชอบอยู่กับคนอื่น ได้แก่กลุ่มนักศึกษาวิชาชีพหญิง ชอบคบหาสมาคมกับบุคคลต่าง ๆ นักวิชาการชายชอบคบเพื่อนเพศตรงข้าม นักศึกษาทั่วไปชอบคบเพื่อนเพศเดียวกัน เพื่อนต่างเพศและเป็นกลุ่มของเขาเองทั้งชายและหญิง นักศึกษาปีที่ 4 ชอบคบหาสมาคมกับเพื่อนต่างเพศ
5. กลุ่มกิจกรรมนอกหลักสูตร ชอบร่วมกิจกรรมนอกหลักสูตรและช่วยกิจกรรมของมหาวิทยาลัยได้มากสม่ำเสมอ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่นจะแตกต่างไป เช่น นักวิชาการชาย-หญิง ไม่ค่อยชอบร่วมกิจกรรมนอกหลักสูตร

แอสติน (Astin, 1993) ได้แบ่งวัฒนธรรมกลุ่มย่อยของนิสิตนักศึกษาออกเป็น 7 ประเภท ได้แก่

1. นักวิชาการ (The Scholar) เป็นผู้ที่มีความสามารถเชิงวิชาการสูง มีความคาดหวังในด้านการเรียนสูง มีการวางแผนที่ดีมาก มักจะมาจากครอบครัวที่มีการศึกษาสูง สาขาที่เลือกเรียน ได้แก่ คณิตศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ แพทยศาสตร์ จะมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของหมู่คณะและช่วยอาจารย์ทำวิจัย
2. นักกิจกรรม (The Social Activist) เป็นผู้ที่ทำให้สำนิยมกับสังคมและการเมืองสูง ชอบช่วยเหลือผู้ที่ประสบความทุกข์ยาก ชอบเข้าร่วมกิจกรรมของสังคม มักจะมาจากครอบครัวที่มีรายได้ปานกลาง สาขาที่เลือกเรียนได้แก่ จิตวิทยา สังคมศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ เป็นต้น มักชอบอภิปรายปัญหาทางสังคม การเมือง มีส่วนร่วมในการประท้วง และเป็นสมาชิกชมรมค่ายอาสา

3. ศิลปิน (The Artist) เป็นผู้ที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะจะสร้างงานทางศิลปะ (ภาพวาด การปั้น การตกแต่ง) และงานเขียน (บทกวี นวนิยาย เรื่องสั้น) และบางครั้งจะกลายเป็นนักแสดงเอง มักมาจากครอบครัวที่มีการศึกษาสูง สาขาวิชาที่เลือก ได้แก่ ศิลปกรรมศาสตร์ ดนตรี ดาราศาสตร์ ไม่สนใจกีฬาหรือการอภิปรายปัญหา

4. สุขนิยม (The Hedonist) เป็นผู้ที่มีคะแนนต่ำจากชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีประวัติขาดเรียนบ่อย และไม่ทำการบ้าน มักจะมาจกครอบครัวที่มีการศึกษานกลาง สาขาที่เลือกคือเลขานุการ ธุรกิจ มักจะชอบเซพท์กีฬา บุหรี่ ดื่มเบียร์ และเที่ยวกลางคืน

5. ผู้นำ (The Leader) เป็นผู้ที่มีความสามารถในการเป็นผู้นำ มีความมั่นใจตนเองสูง ได้รับความนิยมนยกย่อง มาจากครอบครัวที่มีการศึกษาสูง สาขาวิชาที่เรียนคือ กฎหมายและการทหาร ชอบสังคม ชอบอาสาสมัครทำงานในสโมสร และชอบเล่นกีฬา

6. รักษาฐานะ (The Status Striver) เป็นผู้ที่มีความมุ่งมั่นรับคิดชอบงานในหน้าที่เป็นอย่างดี ให้ความสำคัญกับค่านิยมและเป้าหมายในชีวิตทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะ เงิน อำนาจ และสถานภาพในสังคม มักจะมาจกครอบครัวที่มีการศึกษาไม่สูง สาขาวิชาที่เลือก เช่น บัญชี ธุรกิจ ชอบร่วมงานเลี้ยง สังสรรค์ และดูทีวี

7. ไม่ยึดมั่น (The Uncommitted) เป็นผู้ที่มีลักษณะเฉพาะ คือ คาดว่า จะต้องเปลี่ยนแปลงจุดมุ่งหมายต่าง ๆ ของตนในทุกเรื่อง เช่น สาขาที่เรียนหรืออาชีพ มาจากครอบครัวที่มีฐานะปานกลาง สาขาเรียนที่มักจะเป็นไปโดยไม่ตั้งใจ จะสนใจร่วมกิจกรรมกับนักศึกษานานาชาติ

จากการศึกษาทฤษฎีของวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษา นักการอุดมศึกษาทั้งในต่างประเทศ และในประเทศไทย จึงได้ศึกษาการวิจัยเพื่อค้นหาวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษา

ในการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษา มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งต่างประเทศและในประเทศไทย ดังนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องงานต่างประเทศ

งานวิจัยที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษาในต่างประเทศนั้น มีผู้ที่สนใจศึกษาค่อนข้างน้อย จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า วอลเลซ (Wallace, 1966) ได้วิจัยเรื่องวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 2 ประการ คือ ต้องการทราบทัศนคติของนิสิตนักศึกษาต่องานทางด้านวิชาการและองค์ประกอบที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ำ้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจกลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักศึกษาและอาจารย์ ซึ่งในกลุ่มนักศึกษประกอบด้วย นักศึกษาชั้นปี 1 จำนวน 327 คน ปี 2, ปี 3 และ ปี 4 จำนวน 297 คน รวม 624 คน และอาจารย์จำนวน 83 คน จากวิทยาลัยมิชเวส (Midwest College) เป็นการศึกษาที่ผสมผสานระหว่างการศึกษภาคตัดขวางและการศึกษาระยะยาว แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ระยะ โดยใช้ระยะห่างของการศึกษา 2 เดือน และ 5 เดือน ตามลำดับ ผลการวิจัยพบว่า

1. นักศึกษาทุกชั้นปี มีค่านิยมสูงต่อการได้คะแนนดีในระยะแรก เมื่อมีการติดตามผลโดยใช้ระยะเวลาห่างจากครั้งแรก 2 เดือน พบว่า ค่านิยมต่อการได้คะแนนดีลดลง
2. ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงค่านิยมมีทั้งเปลี่ยนแปลงโดยสิ้นเชิงและเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง
3. เพศมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงค่านิยมด้านหลักสูตรสอนเร่ง คะแนนการนัดหมายและเพื่อน
4. บิดามารดามีอิทธิพลน้อยต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติด้านคะแนน
5. กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติด้านคะแนนในทางลบ
6. ความปรารถนาและความคาดหวังมีผลต่อการ เปลี่ยนแปลงทัศนคติโดยความปรารถนาหลังจากสำเร็จการศึกษามีอิทธิพลอย่างมากต่อการ เปลี่ยนแปลงทัศนคติด้านคะแนน ความปรารถนาครั้งแรกว่าจะศึกษาต่อในระดับใดหลังจากสำเร็จการศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างสูงกับการเปลี่ยนแปลงทัศนคติด้านคะแนน
7. ทัศนคติต่อเพื่อนและการปฏิสัมพันธ์ในสังคมมีผลต่อการ เปลี่ยนแปลงทัศนคติด้านคะแนน
8. นักศึกษาที่ได้คะแนนสูงในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จะมีแรงจูงใจในการที่จะทำคะแนนให้ได้ดีในมหาวิทยาลัย
9. การเปลี่ยนแปลงของค่านิยมต่อคะแนนมีความสัมพันธ์กับสัมฤทธิ์ผลของนักศึกษา

10. อาจารย์และรุ่นพี่มีอิทธิพลต่อทัศนคติของนักศึกษา

ต่อมานักวิจัยได้ศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมนักศึกษาเมื่อเวลาเปลี่ยนแปลงไป เป็นการศึกษาในระยะยาว เป็นผลงานวิจัยของ เมซอน และ เซดลาเซค (Mason and Sedlacek, 1984) เรื่อง ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมย่อยของนิสิตนักศึกษาเป็นเวลาผ่านไประยะ 13 ปี เป็นการศึกษาวัฒนธรรมย่อยของนิสิตนักศึกษาระยะยาวจากปี ค.ศ. 1969-70-1982-83 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยแมริแลนด์ และมหาวิทยาลัยบาร็อค ผลการวิจัยพบว่าการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมย่อยทั้ง 4 กลุ่ม (กลุ่มวิชาชีพ กลุ่มวิชาการ กลุ่มกิจกรรม และกลุ่มนอกรูปแบบ) และวัฒนธรรมนักศึกษาระหว่างเพศชายกับเพศหญิงมีความแตกต่างกัน แต่ความแตกต่างจะลดลงเมื่อเวลาเปลี่ยนแปลงไป

ต่อมานักการศึกษาได้ให้ความสนใจศึกษาวัฒนธรรมโดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องวัฒนธรรมในระดับปริญญาตรีของนิสิตในมหาวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือต้องการทราบวัฒนธรรมของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรี เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการศึกษาภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์และการสังเกตพฤติกรรมแบบมีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่างคือ นิสิตนักศึกษาของมหาวิทยาลัยรูทเจอร์ส (Rutgers College) ในนิวเจอร์ซีย์ (New Jersey) ผลการวิจัยแบ่งชีวิตในมหาวิทยาลัยของนักศึกษาตามหัวข้อดังต่อไปนี้ มอฟเฟต (Moffatt, 1991)

1. การทำงานและการเล่น นักศึกษาปี 1 มีความเห็นว่างานด้านวิชาการและการคบเพื่อนมีความสำคัญเท่า ๆ กันในระหว่างเรียน และมีเป้าหมายในการอยู่มหาวิทยาลัย 2 ประการ คือ การตั้งใจเรียนให้มากที่สุดเมื่ออยู่ในชั้นเรียน และสร้างความสนุกสนานให้กับตนเอง โดยการคบเพื่อนและการมีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ส่วนนักศึกษาปีอื่น ๆ มีความเห็นว่าการอยู่มหาวิทยาลัยเป็นการผสมผสานระหว่างการเรียนกับการเล่น ความคิดเห็นเริ่มแตกแยกเป็นกลุ่มจะมีกลุ่มที่มีความเห็นว่าจะต้องเน้นหนักทางวิชาการ บางกลุ่มจะชอบคบเพื่อนมาก ๆ บางกลุ่มไปงานสังสรรค์ บางกลุ่มสามารถสร้างความสมดุลย์ได้ทั้งระหว่างงานวิชาการและการใช้ชีวิตด้านอื่นในมหาวิทยาลัย จึงเป็นนักการศึกษาที่มีความทันสมัย

จากการสัมภาษณ์และการสังเกตพฤติกรรมอย่างไม่เป็นทางการ พบว่า นักศึกษาใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ในมหาวิทยาลัย นักศึกษาเรียนวันละ 4 ชั่วโมง ร้อยละ 10-15 เรียนหนักมากคือ มากกว่า 6-7 ชั่วโมงใน 1 วัน และมีการทบทวนวิชาก่อนสอบ นอกวันละ 8 ชั่วโมง และใช้เวลากับกิจกรรมนอกหลักสูตรวันละ 1-2 ชั่วโมง ส่วนกลุ่มภราดรชนและกนิษฐชนจะใช้เวลา

กับกิจกรรมนอกหลักสูตรน้อยกว่ากลุ่มอื่น ๆ นักศึกษาจะใช้เวลาว่างโดยการสนุกสนานกับเพื่อน วันละ 4 ชั่วโมง

2. ความเป็นอิสระ ชีวิตนักศึกษาจะมีความเป็นอิสระมาก ในขณะที่เล่นเท่านั้น แต่เมื่ออยู่ในระบบของมหาวิทยาลัยจะมีอิสระภายใต้การควบคุมของมหาวิทยาลัยใน 3 เขต คือ เขตการศึกษาที่เป็นทางการ การเรียนในชั้นเรียนและชีวิตในหอพัก

3. ความสนุกสนานส่วนตัวและกิจกรรมนอกหลักสูตร นักศึกษามีการจัดตั้งองค์กรต่าง ๆ เช่น ภาคราตรชน สโมสร และหนังสือพิมพ์ของมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยปีคมเรนทส์น์ที่ว่า มหาวิทยาลัยเป็นสถานที่พัฒนาวัยรุ่นตอนปลาย ดังนั้นการอุดมศึกษาจึงเป็นการพัฒนานิสิตนักศึกษาประสานงานกับกิจกรรมนอกหลักสูตร

4. เพื่อนและคนรัก นักศึกษาจะมีเกณฑ์ในการเลือกคบทั้งเพื่อนเพศเดียวกันและเพื่อนต่างเพศ นักศึกษาถือว่าชีวิตส่วนตัวที่สำคัญคือการคบเพื่อน นักศึกษา ปี 1 และ ปี 2 จะมีเพื่อนสนิทน้อยกว่า 5 คน เมื่ออยู่ปี 3 และ ปี 4 จะมีมากขึ้น นักศึกษาโดยส่วนใหญ่จะคบเพื่อนต่างเพศฉันคนรักมากกว่าเพื่อน มีความเป็นอิสระในเรื่องการมีความสัมพันธ์ทางเพศมาก

การศึกษาโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพอีกเรื่องหนึ่งเป็นผลงานวิจัยของ อิงเลสเบิร์ก (Englesberg, 1993) เรื่องวัฒนธรรมของนักศึกษานในประเทศจีน ระหว่างปี ค.ศ. 1978 - 1990: องค์กรนักศึกษาที่เป็นทางการและองค์กรนักศึกษาที่ใหม่เป็นทางการ โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ ต้องการศึกษาวรรณกรรมนิสิตนักศึกษานองค์กรที่เป็นทางการกับวัฒนธรรมนักศึกษานองค์กรที่ใหม่เป็นทางการ ศึกษาถึงการมีส่วนร่วมในองค์กรและการประเมินองค์กรของนักศึกษา องค์กรที่เป็นแบบแผนแบ่งออกเป็น 3 องค์กร คือ

1. องค์กรทางวิชาการ
2. องค์กรมวลชน ได้แก่ สโมสรนักศึกษาและสโมสรยุวชนคอมมิวนิสต์
3. องค์กรทางการเมือง ได้แก่ พรรคคอมมิวนิสต์

สำหรับองค์กรที่ใหม่เป็นทางการ ได้แก่ กลุ่มที่สมาชิกเป็นเพื่อนนักเรียนจากโรงเรียนเก่ามาก่อน หรือมีภูมิลำเนาเดิมมาจากที่เดียวกัน ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 วิธี คือ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในมหาวิทยาลัย 3 แห่ง ที่ตั้งอยู่ในเมืองทางทิศตะวันตกของประเทศจีน การสัมภาษณ์และการวิเคราะห์เอกสาร

ผลการวิจัยพบว่าวัฒนธรรมของนักศึกษาในองค์กรที่เป็นทางการ เป็นการปกครองตามลำดับชั้นที่เข้มงวดและเป็นระบบระเบียบ มีการแบ่งแยกระหว่างผู้ที่มีตำแหน่งกับสมาชิกทั่วไป สมาชิกแต่ละคนมีความสำคัญต่อกันน้อยมากและจำนวนสมาชิกมีน้อย สำหรับวัฒนธรรมนักศึกษาในองค์กรที่ไม่เป็นทางการ มีโครงสร้างขององค์กรที่ไม่เข้มงวด ไม่มีระบบการปกครองตามลำดับชั้น สมาชิกมีความกระตือรือร้นและมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันมาก จะเห็นว่าเพื่อนเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อเขามากที่สุดทั้งในด้านการเรียนและชีวิตงานในสังคมโดยเฉพาะ เพื่อนที่เรียนห้องเรียนเดียวกันและอยู่หอพักเดียวกัน

นอกจากนี้นักวิจัยสนใจศึกษากลุ่มวัฒนธรรมย่อย ได้แก่ งานวิจัยของ เพอร์สัน (Person, 1991) เรื่องวัฒนธรรมนักศึกษาชีวิตในมหาวิทยาลัยลาฟาแยต (เพนซิลวาเนีย) โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ ต้องการศึกษาวรรณกรรมนักศึกษาชีวิตในเรื่องพฤติกรรมทางสังคม การรับรู้ต่อประสบการณ์ที่ได้รับและความคาดหวังที่มีต่อมหาวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ และคณะวิศวกรรมศาสตร์ของมหาวิทยาลัยเอคซอนในเพนซิลวาเนีย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามภูมิหลังของนักศึกษาในเรื่องเชื้อชาติ การศึกษา สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ความคาดหวังเมื่อสำเร็จการศึกษา ค่านิยมต่าง ๆ และความช่วยเหลือของสถาบันที่มีต่อนักศึกษา ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาชีวิตมีวัฒนธรรมย่อย 6 กลุ่ม ซึ่งในแต่ละกลุ่มมีความซับซ้อนทั้งในเรื่องลักษณะพฤติกรรมและวิธีการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น และยังพบว่าวัฒนธรรมย่อยของนักศึกษาชีวิตมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม ค่านิยมและทัศนคติของนักศึกษา ซึ่งมีผลต่อไปยังการเรียนและการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอีกด้วย นอกจากนี้นักศึกษายังได้เสนอแนะให้มหาวิทยาลัยปรับปรุงพัฒนาประสบการณ์ทางการศึกษา

งานวิจัยเรื่องต่อมาที่ศึกษาระยะยาวเพื่อศึกษาวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษาของแอสติน (Astin, 1993) ทำการวิจัยเรื่องศาสตร์ที่ว่าด้วยประเภทของนิสิตนักศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาประเภทของนิสิตนักศึกษา เป็นการศึกษาาระยะยาวตั้งแต่ปี ค.ศ. 1971 ถึง ค.ศ. 1980 กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 2595 คน สถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศในสหรัฐอเมริกา จำนวน 1300 แห่ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม จำนวน 60 ข้อ เกี่ยวกับพฤติกรรม ทัศนคติ ความคาดหวัง และอัตมโนทัศน์ พัฒนามาจากการศึกษาจากนักศึกษา จำนวน 250,000 คน ในสถาบันอุดมศึกษา 1300 แห่ง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบผลการวิจัยได้กลุ่มนักศึกษา 7 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มนักวิชาการ นักกิจกรรม ศิลปิน สุขนิยม ผู้นำ รักษาฐานะและ

ไม่ยึดมั่น

และมีงานวิจัยในลักษณะข้ามวัฒนธรรมเป็นผลงานวิจัยของ ชู (Chew, 1993) เรื่องการศึกษาข้ามวัฒนธรรม: เปรียบเทียบบุคลิกภาพในมิติต่าง ๆ ระหว่างนักศึกษาหญิงชาวอาเซียนและนักศึกษาหญิงชาวคอเคเซียนอเมริกา ผลการวิจัยพบว่านักศึกษาหญิงชาวอาเซียนในอเมริกามีปมเด่นน้อยกว่า มีลักษณะของการคล้อยตามมากกว่า มีการคร่ำครวญเกี่ยวกับความเจ็บป่วยทางร่างกายมากกว่า ได้รับผลกระทบมากกว่าเมื่อต้องเกี่ยวข้องกับผู้มีอำนาจ และเมื่อเกิดภาวะของการเปลี่ยนแปลง ไม่พบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม 2 กลุ่มที่อยู่สถานທີ່ที่ความเชื่ออำนาจภายในตนและความช่วยเหลือจากครอบครัวที่ต่างกัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย

งานวิจัยที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษานิสิตในสถาบันอุดมศึกษาไทย ยังไม่ได้มีการศึกษาค้นคว้าอย่างจริงจัง จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า งานวิจัยที่ผ่านมาจะศึกษาวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษานบางมิติ หรือเป็นการศึกษาเฉพาะบางสาขาวิชา หรือศึกษาเฉพาะแห่ง หรือไม่ได้แสดงถึงวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษาโดยตรง เช่น ผลงานวิจัยของ ประสิทธิ์ สิริพันธ์ (2521) เรื่องการสร้างแบบวัดวัฒนธรรมอัตนัยสำหรับนักศึกษาไทย การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแบบวัดวัฒนธรรมอัตนัยที่นำมาใช้กับนักศึกษาไทยได้ โดยการพัฒนาจากแบบวัดที่เป็นเหตุและที่เป็นผล ตามที่ ไตแอสติส และคณะ ได้สร้างขึ้น แบบวัดนี้ประกอบด้วยมรณทัศน์ จำนวน 20 มรณทัศน์ ที่เป็นตัวอธิบายลักษณะวัฒนธรรมอัตนัยของนักศึกษาไทยและในแต่ละมรณทัศน์ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่แสดงความเป็นเหตุและกลุ่มที่แสดงความเป็นผล แต่ละกลุ่มมีตัวเลือกว่าที่เลือกตอบ 5 ตัว ผู้วิจัยได้นำแบบวัดนี้ไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 4 ของการศึกษาระดับปริญญาตรี จาก 14 คณะ ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รวมทั้งหมด 796 คน

ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบวัดชุดที่แสดงความเป็นเหตุและชุดที่แสดงความเป็นผลมีความเที่ยงแบบความคงเส้นคงวภายในเท่ากับ 0.695 และ 0.512 ตามลำดับ และไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างแบบวัดทั้งสองชุดนี้ ผู้วิจัยได้หาความตรงเชิงจำแนกของแบบวัดทั้งสองชุด พบว่ามีความตรงเชิงจำแนกที่สามารถจำแนกความแตกต่างการตอบของนิสิตคณะแพทยศาสตร์กับนิสิตคณะอื่น ๆ อีก 13 คณะ ได้ ($p < .05$) และเมื่อแยกพิจารณาแบบวัดแต่ละชุดพบว่าแบบวัดชุดที่แสดง

ความเป็นเหตุมีผลมีความตรงเชิงจำนวนที่สามารถจำแนกความแตกต่างการตอบของนิสิตเพศชายกับเพศหญิงได้ ($p < .05$) ในทางตรงกันข้าม แบบวัดชุดที่แสดงความเป็นผลมีความตรงเชิงจำนวนที่สามารถจำแนกความแตกต่างการตอบของนิสิตชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 4 ได้ ($p < .05$) นอกจากนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์แต่ละมรณทัศน์ของแบบวัดด้วย พบว่ามี 11 มรณทัศน์ที่กลุ่มตัวอย่างทั้งสองของแต่ละมรณทัศน์มีการกระจายสูงและมีความเหมาะสมมาใช้ในแบบวัดได้ คือ มรณทัศน์ความโกรธ ความกลัว ความจริง การลงโทษ อาชญากรรม อานาจ ความก้าวหน้า ความตาย ความรัก ความเคารพนับถือ และความเห็นอกเห็นใจ

ต่อมาได้มีการทบทวนวิจัยเรื่อง การพัฒนาดัชนีรวมซึ่งคุณลักษณะของนิสิตใหม่ระดับปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (กฤตวรรณ โอบนพันธุ์, 2537) ซึ่งผลการวิจัยมีความใกล้เคียงกับวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษามาก กลุ่มตัวอย่างคือนิสิตชั้นปีที่ 1 ระดับปริญญาตรี ทุกคณะ ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคต้น ปีการศึกษา 2536 จำนวน 1,700 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบวัดคุณลักษณะใหม่ ซึ่งมีความตรงเชิงเนื้อหา มีค่าความเที่ยง เท่ากับ 0.8448 สร้างดัชนีรวมโดยการวิเคราะห์ตัวประกอบ สกัดตัวประกอบแบบวิธีภาพพจน์ และหมุนแกนตัวประกอบแบบอโรทอนอนด้วยวิธีแวนริแมกซ์ และทำการเปรียบเทียบแต่ละดัชนีรวมของแต่ละคณะ และประเภทของการสอบคัดเลือกเข้าเรียนด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนจำแนกแบบสองทาง และทดสอบรายคู่ด้วยวิธีของทู่ที่ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ดัชนีรวมลักษณะของนิสิตมี 6 ตัวดังนี้ ลักษณะของนิสิตเน้นกิจกรรม เน้นกีฬา เน้นศิลปะ เน้นวิชาการ เน้นสังคม และลักษณะของนิสิตที่ไม่ผูกพันกับสาขาอาชีพที่เรียน
  2. เมื่อเปรียบเทียบดัชนีรวมแต่ละตัวของแต่ละคณะ พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
  3. นิสิตชั้นปีที่ 1 ที่ผ่านระบบการสอบคัดเลือกรวมเพื่อเข้าศึกษาต่อในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีดัชนีรวมที่เน้นสังคมมากกว่านิสิตโครงการพิเศษ แต่นิสิตโครงการพิเศษมีดัชนีรวมเน้นกิจกรรมและไม่ผูกพันกับสาขาวิชาอาชีพที่เรียนมากกว่านิสิตปี 1 ที่ผ่านระบบการสอบคัดเลือกรวม
- งานวิจัยที่ศึกษาวิธีชีวิต ได้แก่ งานวิจัยของ พรรณวิภา ธัญญะคุปต์ (2529) เรื่อง วิธีชีวิตนักศึกษาแพทย์: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาวิธีชีวิตนักศึกษาแพทย์: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น เกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัว การใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยและความคาดหวังในชีวิตการทำงาน อนาคต กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1-6 ที่กำลังศึกษาในภาค

การศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2529 โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ระดับดังนี้ ระดับเตรียมแพทย์ (ปีที่ 1) ระดับเตรียมคลินิก (ปีที่ 2,3) และระดับคลินิก (ปีที่ 4,5,6)

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาแพทย์มหาวิทยาลัยขอนแก่น มีอายุระหว่าง 17-28 ปี มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับสูง ภูมิสำเนาอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 63.8) รองลงมาอยู่ในกรุงเทพฯ (ร้อยละ 21.9) นักศึกษาเกือบทั้งหมดพักอยู่ในหอพักมหาวิทยาลัย (ร้อยละ 95.2) และมาจากครอบครัวฐานะปานกลางค่อนข้างจน กล่าวคือบิดามีรายได้ประมาณเดือนละ 5,000-10,000 บาท (ร้อยละ 45.0) รองลงมารายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท (ร้อยละ 22.0) บิดามีอาชีพประกอบธุรกิจส่วนตัวมากที่สุด (ร้อยละ 44.8) รองลงมา รับราชการ (ร้อยละ 28.8) อาชีพเกษตรกรรม (ร้อยละ 4.8) นักศึกษาใช้จ่ายเดือนละ 800-3,000 บาท เฉลี่ย 1,882 บาท ซึ่งพบว่านักศึกษาระดับคลินิกและเตรียมคลินิกใช้จ่ายมากกว่า เตรียมแพทย์

การใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย เป็นช่วงระยะเวลาที่นักศึกษาเข้ามาศึกษาและพักอยู่ในหอพักมหาวิทยาลัย เป็นระยะเวลา 6 ปี ลักษณะกลุ่มเพื่อนมีลักษณะเป็นมิตรและช่วยเหลือกันเป็นอย่างดี (ร้อยละ 55.7) วิธีการเรียนมีความเห็นว่าเป็นสิ่งสำคัญสิ่งหนึ่งของการเรียนคือการเรียนรู้อันจะเข้ากับเพื่อนคนอื่นๆ การใช้เวลาในกิจกรรมประจำวันพบว่า นักศึกษาแพทย์ใช้เวลาเข้าชั้นเรียนในวันปกติ 7 ชั่วโมง 17 นาที และวันหยุด 4 ชั่วโมง 17 นาที เวลานอน 6 ชั่วโมง 31 นาที พฤติกรรมที่ปฏิบัติมากที่สุดคือการอ่านตำรามากที่สุด รองลงมาคือ ฟังวิทยุ อ่านหนังสือพิมพ์ และเข้าห้องสมุด พฤติกรรมที่ปฏิบัติปานกลางคือการออกกำลังกาย เล่นกีฬา กิจกรรมที่นักศึกษาสนใจเข้าฟังมากที่สุดคือ การฟังบรรยายทางวิชาการ ส่วนการอภิปรายทางการเมืองน้อยที่สุด

นักศึกษาเลือกศึกษาในสาขาวิชาแพทย์ เพราะว่าเป็นวิชาชีพที่ช่วยเพื่อนมนุษย์ (ร้อยละ 41.4) และพบว่าแม่และพ่อมีอิทธิพลในการเลือกเรียนแพทย์ (ร้อยละ 67.1 ,61.4) นักศึกษามีทัศนคติต้องการเป็นแพทย์ ร้อยละ 47.1 และมีร้อยละ 28.6 ที่ไม่ต้องการแพทย์ นักศึกษามีความเห็นต่อหลักสูตรที่จะนำความรู้ไปประกอบอาชีพ มีความมั่นใจว่าสามารถประกอบอาชีพได้ดี (ร้อยละ 66.2) และพบว่านักศึกษาจะมีความมั่นใจลดลงในชั้นปีที่สูงขึ้น ความเห็นของนักศึกษาต่อสังคม นักศึกษาต้องการที่จะทำงานให้การรักษาพยาบาลในกระทรวงสาธารณสุข อยู่ในชนบทที่มีความเจริญระดับปานกลางและจังหวัดใหญ่ ความคิดเห็นของนักศึกษาแพทย์เกี่ยวกับแพทย์ในอุดมคติคือผู้ที่เสียสละและให้การรักษาโดยไม่เลือกชั้นวรรณะ การที่จะประสบ ความ

สำเร็จสูงสุดในชีวิตคือการมีชีวิตครอบครัว การงานดี และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

ต่อมาในงานวิจัยที่ศึกษาตนเองเดียวกันนี้ และสถาบันเดียวกัน แต่ใช้กลุ่มตัวอย่าง กว้างกว่าคือ นิสิตทั้งมหาวิทยาลัยคือ ผลงานวิจัยของ สว่างจิต ศรีระชา (2531) เรื่อง ชีวิต นักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาชีวิตนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น ครอบคลุม 6 ด้าน คือ ด้านการดำเนินชีวิตประจำวัน ด้านวัฒนธรรมและประเพณี ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา และด้านการเมืองการปกครอง และศึกษาองค์ประกอบที่มีผลต่อ ชีวิตนักศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินชีวิตประจำวันของนักศึกษาส่วนใหญ่ใช้ชีวิตอยู่ใน มหาวิทยาลัย เทียวเตรนในเมืองขอนแก่น และท่องเที่ยวตามสถานที่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ชีวิตนักศึกษาด้านวัฒนธรรมและประเพณี ส่วนใหญ่วัฒนธรรมและประเพณีที่จัดขึ้นมีความสัมพันธ์กับ นักศึกษาใหม่ ชีวิตนักศึกษาด้านสังคม นักศึกษาส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์สนิทสนมในกลุ่มเพื่อนที่เป็น นักศึกษาด้วยกันมากกว่าบุคคลอื่น ชีวิตนักศึกษาด้านเศรษฐกิจ นักศึกษาส่วนใหญ่ใช้จ่ายเงินเป็นค่า อาหารและสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ชีวิตนักศึกษาด้านการศึกษา นักศึกษารุ่นพี่ มีบทบาทสำคัญในการให้คำปรึกษาด้านการเรียนแก่นักศึกษารุ่นน้อง นักศึกษาส่วนใหญ่จะอ่านหนังสือ านช่วงสอบ และใช้ห้องสมุดกันเป็นจำนวนมากในช่วงที่ต้องการศึกษาค้นคว้า ทารายงานและอ่าน หนังสือสอบ ชีวิตนักศึกษาด้านการเมืองการปกครอง การจัดกิจกรรมทางการเมืองของนักศึกษา ส่วนใหญ่จะเกิดจากการเรียกร้องสิทธิและผลประโยชน์ และเนื่องมาจากความบกพร่องในการ บริหารงานของมหาวิทยาลัย

องค์ประกอบที่มีผลต่อชีวิตนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น พบว่า มีปัจจัยหลายประการ ที่ทำให้ นักศึกษาประพฤติปฏิบัติดังปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งประกอบด้วย สภาพมหาวิทยาลัย สภาพ หอพักนักศึกษา วัฒนธรรมและประเพณีนักศึกษา ลักษณะการเรียนการสอน กลุ่มเพื่อน การบริหาร งานของมหาวิทยาลัย ลักษณะนักศึกษา ครอบครัวและกลุ่มสังคมก่อนเข้ามาวิทยาลัย สภาพสังคม สภาพการเมืองการปกครองของประเทศและสื่อสารมวลชน ปัจจัยดังกล่าวนี้มีผลต่อชีวิตนักศึกษา หลากหลายแตกต่างกันไป ปัจจัยบางอย่างมีผลต่อชีวิตนักศึกษาเฉพาะบางมิติเท่านั้น และปัจจัยบาง อย่างมีผลต่อชีวิตนักศึกษาในหลายมิติ

ในปีต่อมา มีการทำวิจัยในตนเองเดียวกันนี้ ซึ่งพัฒนารูปแบบวัฒนธรรมของนิสิต นักศึกษา เป็นวัฒนธรรมกลุ่มย่อยที่ชัดเจนขึ้น คือผลงานวิจัยของ าทพური สีนลารัตน์ (2530)

เรื่อง รูปแบบการใช้ชีวิตของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึงลักษณะการใช้ชีวิตของนิสิตตามลักษณะกลุ่มต่างๆกัน 7 กลุ่ม คือ กลุ่มกิจกรรม กลุ่มก้าวหน้า กลุ่มเก็บตัว กลุ่มสมาคม กลุ่มบำเพ็ญประโยชน์ กลุ่มวิชาการและกลุ่มอาชีพ โดยการศึกษาเปรียบเทียบกับจำนวนตามเพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ชั้นปี หลักสูตร สาขาวิชา และคณะที่ศึกษา ผลการวิจัยพบว่า

1. นิสิตมีแนวโน้มในลักษณะการใช้ชีวิตในกลุ่มก้าวหน้าสูงที่สุด รองลงมาคือกลุ่มวิชาชีพ และกลุ่มบำเพ็ญประโยชน์ ส่วนกลุ่มที่มีลักษณะแนวโน้มบ่น้อยคือ กลุ่มเก็บตัว
2. จากการหาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม พบว่า กลุ่มที่มีความสัมพันธ์กันค่อนข้างสูง คือ กลุ่มก้าวหน้ากับกลุ่มบำเพ็ญประโยชน์ กลุ่มวิชาการกับกลุ่มวิชาชีพ กลุ่มก้าวหน้ากับกลุ่มวิชาชีพ กลุ่มกิจกรรมกับกลุ่มสมาคม กลุ่มที่มีความสัมพันธ์กันค่อนข้างต่ำคือ กลุ่มเก็บตัวกับกลุ่มสมาคม กลุ่มเก็บตัวกับกลุ่มกิจกรรม กลุ่มสมาคมกับกลุ่มวิชาการ
3. นิสิตหญิงมีลักษณะการใช้ชีวิตในกลุ่มวิชาการ และกลุ่มบำเพ็ญประโยชน์สูงกว่านิสิตชาย
4. นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีลักษณะการใช้ชีวิตกลุ่มเก็บตัว กลุ่มวิชาชีพ กลุ่มบำเพ็ญประโยชน์ และกลุ่มวิชาการ แตกต่างกัน
5. นิสิตต่างระดับชั้นปี มีลักษณะการใช้ชีวิตกลุ่มกิจกรรม กลุ่มสมาคม กลุ่มบำเพ็ญประโยชน์ กลุ่มวิชาการ และกลุ่มวิชาชีพ แตกต่างกัน
6. นิสิตในต่างหลักสูตร มีลักษณะการใช้ชีวิตกลุ่มกิจกรรม กลุ่มก้าวหน้า กลุ่มบำเพ็ญประโยชน์ กลุ่มวิชาการและกลุ่มวิชาชีพ แตกต่างกัน
7. นิสิตในต่างสาขาวิชา มีลักษณะการใช้ชีวิตกลุ่มก้าวหน้า กลุ่มเก็บตัว กลุ่มสมาคม กลุ่มวิชาการ และกลุ่มวิชาชีพ แตกต่างกัน
8. นิสิตในต่างคณะวิชา มีลักษณะการใช้ชีวิตกลุ่มก้าวหน้า กลุ่มเก็บตัว กลุ่มสังคม กลุ่มบำเพ็ญประโยชน์ กลุ่มวิชาการ และกลุ่มกิจกรรม แตกต่างกัน

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษานามบางมิตี แต่มิได้แสดงถึงวัฒนธรรมอย่างชัดเจน เช่น ผลงานวิจัยเกี่ยวกับทัศนคติของนิสิตปีที่ 1 ที่มีต่อชีวิตการเรียนนามภาวิทยาลัย (จิตต์นิภา ศรีวิสัย, 2524) กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่กำลังศึกษาในปีการศึกษา 2523 ผลการวิจัยพบว่า

ทัศนคติของนิสิตปีที่ 1 ที่มีต่อชีวิตในมหาวิทยาลัย คือ การมีเสรีภาพทางความคิดเห็น และทางการเรียนมากที่สุด ส่วนเสรีภาพทางการจัดตั้งชุมนุมต่าง ๆ มีน้อยที่สุด ชีวิตในมหาวิทยาลัย มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมอย่างเสรี มีเวลาว่างมากและเรียนหนักกว่ามัธยม ได้พบกับคนทุกระดับ และยากแก่การบังคับตนเอง ต้องรับผิดชอบตนเองมากขึ้น สำหรับอาจารย์ที่ปรึกษาเลือกปรึกษาในระดับปานกลาง ผู้ปกครองและเพื่อน นิสิตเลือกปรึกษามากที่สุด ลักษณะอาจารย์ที่ปรึกษาที่นิสิตต้องการคือ ให้ความอบอุ่นเป็นกันเอง อ่อนโยน และจริงจังต่อนิสิต ปัญหาของอาจารย์ที่ปรึกษาคือ มีเวลาให้ปรึกษาน้อยและไม่รู้จักนิสิตเป็นรายบุคคล ส่วนลักษณะอาจารย์มหาวิทยาลัยที่นิสิตคาดหวัง คือ มีความสามารถ มีความรู้ มีคุณธรรม และบริการสังคม ในด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร ควรเน้นด้านรับผิดชอบต่อสังคมและการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม ปัญหาที่นิสิตหนักใจเมื่อเข้ามาวิทยาลัย คือ การลงทะเบียนเรียน การปรับตัวในการเรียน ความมุ่งหวังของนิสิตเมื่อสำเร็จการศึกษาคือ ทำงานในกรุงเทพฯ และเรียนต่อให้สูงที่สุดเท่าที่จะทำได้

ผลงานวิจัยเกี่ยวกับการใช้เวลานอกเวลาเรียนของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ถนอมวงศ์ ทวีบุรณ์ และคณะ, 2524) พบว่านิสิตใช้เวลานอกเวลาเรียนส่วนมากเพื่อพบปะพูดคุยกับเพื่อนฝูง พักผ่อนและเล่นกีฬา ส่วนการเข้าร่วมทำกิจกรรมกับชุมนุมหรือชมรมต่างๆ ของมหาวิทยาลัย นิสิตใช้เวลาส่วนน้อยเท่านั้น นิสิตส่วนใหญ่มีช่วงเวลานอกเวลาเรียนคือ 7.00-8.00 น. 12.00-13.00 น. และ 18.00 น. เป็นต้นไป

นิสิตส่วนมากมามหาวิทยาลัยเป็นครั้งแรก และเหตุผลการมามหาวิทยาลัยเพื่อเรียน ทบทวนวิชา ทำรายงาน พบปะเพื่อนฝูง เพื่อความสนุกสนาน และคิดว่าหนึ่งสัปดาห์ในห้องสมุด และเหตุผลที่ไม่มามหาวิทยาลัยเพราะอยู่บ้านหรือหอพัก ไปตามศูนย์การค้าและกลับบ้านต่างจังหวัด

นิสิตชอบใช้สถานที่ในมหาวิทยาลัยเพราะมีเพื่อนมาก บรรยากาศดี รวมทั้งเงียบสงบ และประหยัดด้วย ส่วนนิสิตที่ชอบใช้เวลานอกเวลาเรียนนอกมหาวิทยาลัย เพราะต้องการเปลี่ยนบรรยากาศ และทำให้มีประสบการณ์มากขึ้น สถานที่ที่นิสิตชอบไปใช้นอกมหาวิทยาลัยเมื่อมีเวลานอกเวลาเรียน ได้แก่ บ้านหรือหอพัก โรงภาพยนตร์หรือศูนย์การค้า

นอกจากนี้ยังมีผลงานวิจัยที่ศึกษาแบบการเรียนของนิสิตนักศึกษาของ ประโยชน์ คุปต์กาญจนากุล (2525) เรื่อง แบบการเรียนของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า

1. มีแบบการเรียนเป็นแบบร่วมมือสูงสุด รองลงมาเป็นแบบมีส่วนร่วม แบบพึ่งพา และแบบอิสระ ตามลำดับ ส่วนแบบหลักเล็งและแบบแข่งขันนั้น นิสิตนักศึกษามิสนใจ

2. นิสิตชายมีแบบการเรียนในทางอิสระสูงกว่านิสิตหญิง ในขณะที่นิสิตหญิงมีแบบการเรียนในทางพึ่งพา และมีส่วนร่วมสูงกว่า

3. นิสิตที่มีผลการเรียนสูง (สูงกว่า 2.5) มีแบบการเรียนในทางร่วมมือและมีส่วนร่วมสูงกว่านิสิตที่มีผลการเรียนต่ำ

4. นิสิตปีที่ 2 มีแบบการเรียนแบบพึ่งพาสูงกว่านิสิตปีที่ 3 และนิสิตปีที่ 1 มีแบบการเรียนแบบพึ่งพาสูงกว่านิสิตปีที่ 2 และ 3

5. นิสิตในแต่ละสาขาวิชา (มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ วิทยาศาสตร์ประยุกต์) มีแบบการเรียนแตกต่างกันในทางการเรียนแบบอิสระ แบบพึ่งพา และแบบมีส่วนร่วม โดยนิสิตสาขาวิทยาศาสตร์ประยุกต์มีแบบการเรียนแบบอิสระสูงสุด ในขณะที่นิสิตสาขาวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์มีแบบการเรียนแบบพึ่งพาสูงสุดเช่นกัน ส่วนนิสิตสาขาสังคมศาสตร์ มีการแบบเรียนแบบมีส่วนร่วมสูงสุด

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้แนวคิดสำหรับการทำวิจัยครั้งนี้ดังนี้คือ ในเรื่องของความหมายของวัฒนธรรม ใช้ความหมายตามนัยแห่งสังคมศาสตร์ตามแนวความคิดของ คลากเค และคณะ สุภางศ์ จันทวานิช และ สุชา จันทน์เอม ดังนั้นในส่วนขององค์ประกอบของวัฒนธรรมจึงเป็นองค์มติซึ่งจะสอดคล้องกับความหมายและเป็นประเภทของวัฒนธรรมที่มาใช้วัดได้ คือ เป็นวัฒนธรรมทางจิตใจ วิธีการศึกษาวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษา เลือกใช้วิธีการผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ผลการวิจัยสมบูรณ์ และเป็นการพัฒนาศาสตร์พื้นฐาน

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยยังได้ใช้ทฤษฎีและแนวคิดต่าง ๆ ซึ่งนำมาเป็นพื้นฐานในการวิจัยและประมวลมา เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อความชัดเจนในการศึกษา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ต้องศึกษาถึงภูมิหลังของนิสิตนักศึกษาซึ่งเป็นตัวแปรที่มีผลต่อวัฒนธรรมของนิสิตนักศึกษา และส่วนประกอบสำคัญ (Key Elements) ของวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษา ดังนี้

1. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษา จากการศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับนิสิตนักศึกษาซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมของนิสิตนักศึกษา ได้แก่

เพศ การศึกษา ก่อนเข้าศึกษาในสถาบัน ภูมิสำเนาเดิม ค่าใช้จ่ายที่ได้รับเพื่อการศึกษา อาชีพ ของบิดา รายได้ของบิดา อาชีพของมารดา รายได้ของมารดา ระดับการศึกษาของบิดา ระดับ การศึกษาของมารดา สถานที่ตั้งของสถาบันที่ศึกษา ประเภทของสถาบันอุดมศึกษา สาขาวิชาที่ ศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและสถานที่พักอาศัย

1.1 เพศ ความแตกต่างในด้านวัฒนธรรมระหว่างเพศชายและเพศหญิงนั้น งานพิศ สัตย์สงวน (2533) ให้นิยามคิดว่าเกิดจากกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่ทำให้มีการ แสดงบทบาทตามเพศของตน (Sex Role Socialization) กล่าวคือ เพศชายจะเลียนแบบ บทบาทต่าง ๆ จากพ่อหรือผู้ใหญ่ที่เป็นเพศชาย ถูกสอนให้มีความเป็นตัวของตัวเอง มีความเป็น อิสระซึ่งลักษณะต่าง ๆ ที่เป็นเพศหญิงออกไป จำเป็นที่จะต้องแยกตัวจากเพศหญิงและการพึ่งพา จากเพศหญิง จะถูกสอนให้ทำการสำรวจสิ่งแวดล้อมและท่องเที่ยวไปให้ไกลจากบ้าน ส่วนเพศหญิง จะเลียนแบบกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นงานประจำของแม่บ้านเป็นบทบาทที่แม่แสดงอยู่ จะถูกคาดหวัง จากพ่อแม่ให้พูดมากกว่าและตอบสนองต่อบุคคลอื่นมากกว่าเพศชาย สอนให้มีความสามารถด้าน ภาษาทั้งเพศหญิงและเพศชายจะถูกห้ามไม่ให้เลียนแบบบทบาทของเพศที่ตรงข้ามกับตัว จากความ แตกต่างของเพศชายและเพศหญิงซึ่งเป็นผลจากปัจจัย 2 ประการ คือ ปัจจัยทางชีววิทยา และ ปัจจัยทางแบบแผนวัฒนธรรม ปัจจัยประการหลังจะช่วยเสริมความแตกต่างทางชีววิทยาที่มีอยู่แล้ว ให้นิ่งมากขึ้น จึงทำให้เพศหญิงและเพศชายมีความแตกต่างในด้านพฤติกรรมมากขึ้น ซึ่งสอดคล้อง กับที่ ฌีล ฌารากอน (2526) ได้กล่าวว่า เพศชายและเพศหญิงจะมีความแตกต่างกันในด้าน บทบาท เพราะบทบาทเป็นบัพทธานซึ่งใช้กำหนดลำดับขั้นของบุคคล เป็นการให้ความหมายเพื่อบอก ถึงลักษณะที่จำเป็นในการจัดลำดับของกลุ่มสมาชิก

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่ศึกษาถึงความแตกต่างของพฤติกรรมในเพศหญิง และเพศชาย เช่น งานวิจัยของแอสติน (1993) ที่ศึกษาพฤติกรรมของนักศึกษาตลอดระยะเวลา 4 ปีที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยพบว่า นักศึกษาหญิงที่เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยจะมีความแตกต่างจาก เพศชายโดยสิ้นเชิงในเรื่อง อารมณ์ สุขภาพจิต ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะคิดต่อการเมือง ลักษณะบุคลิกภาพและการวางแผนเรื่องอาชีพ ซึ่งความแตกต่างเหล่านี้จะเกิดมากขึ้นระหว่าง การศึกษาในมหาวิทยาลัย

สำหรับในประเทศไทยนั้นมีการศึกษาในเรื่องความแตกต่างของเพศหญิง และเพศชายในด้านการใช้ชีวิตภายในมหาวิทยาลัยและบทบาทในมหาวิทยาลัย เช่น งานวิจัยของ

พทฺฐย สีนลาจัตน์ (2530) เรื่องรูปแบบการอาชีพชีวิตของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผลการทดสอบความแตกต่างของคะแนนลักษณะการอาชีพชีวิตจำแนกตามเพศ พบว่า นิสิตหญิงมีคะแนนเฉลี่ยลักษณะการอาชีพชีวิตกลุ่มวิชาการและกลุ่มบำเพ็ญประโยชน์สูงกว่าชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับงานวิจัยในด้านบทบาทนิสิตงานวิจัยของ ศิริพันธ์ บารุงทรัพย์ (2528) เรื่องการสำรวจแนวบทบาทนักศึกษาตามการรับรู้ของนักศึกษานิสิตในสถานบันอุดมศึกษาเอกชน พบว่า นักศึกษาชายมีการรับรู้แนวบทบาทสูงกว่าหญิง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ในเรื่องแนวบทบาททางวิชาการและการเป็นศิษย์ และแนวบทบาทในการพัฒนาสังคม ส่วนแนวบทบาทนักรณรงค์ทางการเมือง พบว่า นักศึกษาชายมีการรับรู้สูงกว่านักศึกษาหญิง ที่ระดับ .001 นอกจากนี้ ประโยชน์ คุปต์กาญจนากุล (2525) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการเรียนรู้ของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า นิสิตชายมีลักษณะการเรียนรู้แบบอิสระสูงกว่านิสิตหญิง ส่วนนิสิตหญิงมีลักษณะการเรียนรู้แบบพึ่งพาและแบบมีส่วนร่วมสูงกว่านิสิตชาย สำหรับในเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นพบว่านิสิตงานวิจัยของ ชลัทจงสิบลักษณ์ (2527) เรื่อง การศึกษาลักษณะทางชีวสังคม ลักษณะทางบริบทและลักษณะทางจิตวิสัยของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า นักศึกษาชายจะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่านักศึกษาหญิง

1.2 การศึกษาก่อนเข้าศึกษาในสถาบัน ในปัจจุบันพบว่านักศึกษาที่เข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษานั้นสำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากการศึกษาออกโรงเรียน (สอบเทียบ) มีจำนวนมากขึ้นเพราะนักศึกษามีค่านิยมสูงในการสอบเข้ามหาวิทยาลัย จึงนิยมสอบเทียบเพื่อที่จะได้มีโอกาสสอบเข้ามหาวิทยาลัยมากกว่า 1 ครั้ง มีโอกาสเลือกเรียนคณะที่ชอบ และเพื่อไม่ให้เรียนตกรุ่นจากเพื่อนานรุ่นเดียวกัน ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยของ กฤตวรรณ โจปนพันธ์ (2536) เรื่อง การพัฒนาค่านิยมซึ่งคุณลักษณะของนิสิตใหม่ระดับปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากการศึกษาสอบเทียบ มีถึงร้อยละ 46.6 และพบว่า ช่วงอายุของนิสิตอยู่ระหว่าง 14-25 ปี โดยช่วงอายุระหว่าง 14-16 ปี มีร้อยละ 7.2 อายุ 17 ปี มีร้อยละ 33.7 อายุ 18 ปี มีร้อยละ 40.3 อายุ 19 ปี มีร้อยละ 14.2 และช่วงอายุระหว่าง 20-25 ปี มีร้อยละ 4.7 ซึ่งจะเห็นได้ว่าในปัจจุบันนักศึกษาเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรีมีอายุน้อยลง

จากความแตกต่างของการศึกษา ก่อนเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาซึ่งมีผลทำให้เกิดความแตกต่างในเรื่องอายุด้วยนั้น อาจจะมีผลทำให้เกิดความแตกต่างของวัฒนธรรม

นิสิตนักศึกษาได้ ทั้งนี้เนื่องจากนักศึกษากลุ่มที่สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากการสอบเทียบนั้นมีระยะเวลาเรียนน้อยกว่ากลุ่มที่สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากการเรียนตามเกณฑ์ปกติ ซึ่งอาจจะมีผลต่อการตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมภายในสถาบันแตกต่างกัน จึงเป็นตัวแปรที่สนใจศึกษา

1.3 ภูมิภาคเนาเดิม นิสิตนักศึกษาที่มีภูมิภาคเนาเดิมที่แตกต่างกัน อาจจะมีวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษาที่แตกต่างกันได้ ดังจะเห็นได้จากผลงานวิจัยของ ชลัท จงสิปพันธุ์ (2527) พบว่านักศึกษามีภูมิภาคเนาในต่างจังหวัดจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่านักศึกษามีภูมิภาคเนาอยู่ในกรุงเทพมหานคร ในปีต่อมามีผลงานวิจัยของ อรณพ นวกิจบำรุง (2528) เรื่องการสำรวจแนวทางบทบาทนักศึกษาตามการรับรู้ของนักศึกษานในวิทยาลัยเทคโนโลยีอาชีวศึกษา พบว่า นักศึกษามีภูมิภาคเนาอยู่ภาคใต้มีการรับรู้ตามแนวทางบทบาททางวิชาการและการเป็นศิษย์ และแนวทางบทบาทในการนำประสบการณ์จากการทำกิจกรรมในสถาบันไปใช้ให้เป็นประโยชน์สูงกว่านักศึกษามีภูมิภาคเนาอยู่ภาคกลาง นักศึกษามีภูมิภาคเนาอยู่ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ มีการรับรู้ตามแนวทางบทบาทในการพัฒนาสังคมสูงกว่านักศึกษามีภูมิภาคเนาอยู่ในภาคกลาง และนักศึกษามีภูมิภาคเนาอยู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ มีการรับรู้ตามแนวทางบทบาทกิจกรรมทางการเมืองสูงกว่านักศึกษามีภูมิภาคเนาอยู่ภาคกลาง

ต่อมามีผลงานวิจัยของวรรณดี สุทธิรักษา (2538) เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลังกับลักษณะนิสิตนักศึกษาด้านมา เศรษฐกิจ สังคมและการเมือง พบว่า นิสิตนักศึกษาที่มีภูมิภาคเนาแตกต่างกันมีความคิดเห็นที่มีต่อสภาพเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือนิสิตนักศึกษาที่มีภูมิภาคเนาอยู่ในกรุงเทพมหานคร มีความคิดเสรีนิยมมากกว่านิสิตนักศึกษาที่มีภูมิภาคเนาอยู่ในต่างจังหวัด

ตัวแปรด้านภูมิภาคเนาเดิมของนิสิตนักศึกษาที่จะมีผลต่อแบบของวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษา จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจศึกษา

1.4 ค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา นิสิตนักศึกษาที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน จะมีผลต่อการพัฒนาแบบของวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยของรัชฎา ชิโรสภา (2528) เรื่องการศึกษาลักษณะนักศึกษารัฐธรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พบว่านักศึกษามีสถานภาพทางเศรษฐกิจต่างกัน จะมีลักษณะความมุ่งมั่นในการทำงานความคิดริเริ่ม

สร้างสรรค์ ความซื่อสัตย์ในหน้าที่ และความเป็นผู้นำแตกต่างกัน

จากความแตกต่างของสถานภาพทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อความแตกต่างในด้านพฤติกรรมของนักศึกษา จึงเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาว่าจะมีผลต่อการพัฒนาแบบของวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษาที่แตกต่างกันไว้

1.5 อาชีพบิดา นิสิตนักศึกษาที่บิดามีอาชีพต่างกันจะมีผลต่อวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษาที่แตกต่างกัน ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยของ ทรัพย์ สินลารัตน์ (2530) พบว่า นิสิตที่บิดามีอาชีพต่างกัน มีลักษณะการใช้ชีวิตกลุ่มสมาคมแตกต่างกัน และเมื่อทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างคู่พบว่า

นิสิตที่บิดามีอาชีพค้าขาย มีลักษณะการใช้ชีวิตกลุ่มสมาคมสูงกว่านิสิตที่บิดามีอาชีพเกษตรกรรม นิสิตที่บิดามีอาชีพรับราชการมีลักษณะการใช้ชีวิตกลุ่มสมาคมสูงกว่านิสิตที่บิดามีอาชีพรับจ้างและอาชีพค้าขาย

จากผลการวิจัยจึงเป็นสิ่งที่นำศึกษาว่า นิสิตนักศึกษาทั่วประเทศที่บิดามีอาชีพแตกต่างกันจะมีแบบของวัฒนธรรมแตกต่างกันหรือไม่

1.6 อาชีพของมารดา นิสิตนักศึกษาที่มารดาอาชีพแตกต่างกัน อาจจะมีผลทำให้เกิดการพัฒนาแบบของวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไว้ จะเห็นได้จากผลงานวิจัยของ รัชฎา ชิโรสภา (2536) พบว่า นักศึกษาที่มารดาประกอบอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจและพนักงานหรือลูกจ้างเอกชนมีค่าเฉลี่ยของลักษณะความมั่นใจในการทำงานสูงกว่าค่าเฉลี่ยของนักศึกษาที่มารดาเป็นแม่บ้าน และยังพบว่านักศึกษาที่มารดาอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจจะมีลักษณะความคิดริเริ่มสร้างสรรค์แตกต่างกับนักศึกษาที่มารดาอาชีพเป็นแม่บ้าน โดยนักศึกษาที่มารดาอาชีพรับราชการ หรือรัฐวิสาหกิจมีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมลักษณะนี้มากกว่านักศึกษาที่มารดาเป็นแม่บ้าน

จากความแตกต่างของอาชีพของมารดาของนิสิตนักศึกษาที่มีผลต่อความแตกต่างในด้านพฤติกรรมของนิสิตนักศึกษา จึงเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาว่าจะมีผลต่อความแตกต่างของการพัฒนาแบบของวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษาที่แตกต่างกันไว้

1.7 รายได้ของบิดา นิสิตนักศึกษาที่บิดามีรายได้แตกต่างกันจะมีผลให้นิสิตนักศึกษามีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน จะเห็นได้จากการศึกษาวิจัยของ แอสติน (1993) พบว่า นักศึกษาที่มีสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมสูง เมื่อเปรียบเทียบกับนักศึกษาอื่น พบว่าจะเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยอย่างสนุกสนานและมีความรู้สึกทางบวก ถึงแม้ว่าจะไม่มีความ

สามารถก็ตาม

สำหรับในประเทศไทยนั้น จรรยา สุวรรณจิต (2524) ให้ทัศนะว่าฐานะของครอบครัวพิจารณาได้จากรายได้รวมของสมาชิกในครอบครัว การศึกษาและอาชีพของหัวหน้าครอบครัว เป็นต้น เขาพบว่าเกิดมาในครอบครัวที่มีฐานะต่าง ๆ กันนั้น จะมีวิถีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน เนื่องจากอยู่ในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน และได้ติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลที่มีคุณสมบัติที่แตกต่างกัน นอกจากนี้นักสังคมวิทยาและนักจิตวิทยาหลายท่านมีความเชื่อและได้แสดงหลักฐานทางการวิจัยว่า ความรู้และความเชื่อของบุคคลจะแตกต่างกันไปตามฐานะทางสังคมของบุคคล กล่าวคือบุคคลที่มีฐานะต่ำและฐานะปานกลางนั้นจะมีค่านิยมบางอย่างแตกต่างกัน บุคคลเหล่านี้จะมีความเชื่อว่สิ่งใดควรทำและสิ่งใดชั่วไม่สมควรกระทำต่างกันไ้มาก เช่น บุคคลฐานะต่ำมีค่านิยมว่าการลักขมยเป็นสิ่งี่ควรกระทำเมื่อมีโอกาส แต่บุคคลที่มีฐานะปานกลางและสูงจะมีค่านิยมว่าการลักขมยเป็นสิ่งี่ไม่ควรกระทำ ตัวอย่างอีกลักษณะหนึ่งคือ การเก็บของตกได้แล้วนำไปคืนเจ้าของนั้นเป็นความดีควรส่งเสริมในสังคมของบุคคลฐานะปานกลางและสูงแต่เป็นสิ่งที่โง่เขลาไม่สมควรกระทำเป็นอย่างยิ่งในสังคมของคนฐานะต่ำ เป็นต้น

จากทฤษฎีและงานวิจัยที่สนับสนุน จะเห็นได้ว่ารายได้ของบิดาที่แตกต่างกันจะส่งผลต่อพฤติกรรมของนิสิตนักศึกษาแตกต่างกัน และมีผลต่อการพัฒนาแบบของวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกันด้วย ดังนั้นตัวแปรในเรื่องรายได้ของบิดาจึงเป็นสิ่งที่น่าจะศึกษาว่าจะมีผลต่อวัฒนธรรมของนิสิตนักศึกษาทั่วประเทศอย่างไร

1.8 รายได้ของมารดา นักศึกษาที่มารดามีรายได้แตกต่างกันอาจจะมีผลให้เกิดการพัฒนาแบบของวัฒนธรรมที่แตกต่างกันได้ จะเห็นได้จากงานวิจัยของวรรณดี สุทธิธรากร (2538) พบว่านิสิตนักศึกษาที่มารดามีรายได้ปานกลาง มีลักษณะมาเคียวิลเลียนนิสซิมต่ำกว่ากลุ่มที่มารดามีรายได้สูงและกลุ่มที่มารดามีรายได้ต่ำ

จากความแตกต่างของรายได้ของมารดาของนักศึกษาที่มีผลต่อความแตกต่างของพฤติกรรมนักศึกษาในด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และความซื่อสัตย์ในหน้าที่ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่าจะมีผลต่อการพัฒนาแบบของวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษาที่แตกต่างกันได้

1.9 ระดับการศึกษาของบิดา นิสิตนักศึกษาที่บิดามีการศึกษาระดับต่าง ๆ จะพบว่าพฤติกรรมที่มีความแตกต่างกัน กอทเลียบ และ ฮอดกินส์ (Gottlieb and Hodgkins, 1968) ให้แนวคิดว่า การศึกษาของบิดามารดามีส่วนสัมพันธ์กับแนวบทบาทของนักศึกษาไม่น้อย

พบว่า นักศึกษาทั้งหญิงและชายในบทบาทแนววิชาชีพนักรบตำรวจ เรียบต่ำกว่าระดับวิทยาลัยครูอยู่ในเปอร์เซ็นต์สูงกว่าแนวบทบาทอื่น

จากความแตกต่างของระดับการศึกษาของบิดาซึ่งมีผลต่อความแตกต่างของลักษณะพฤติกรรมของนักศึกษา ซึ่งอาจมีผลต่อพัฒนาแบบของวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษาที่แตกต่างกันได้ จึงเป็นตัวแปรที่สนใจศึกษา

1.10 ระดับการศึกษาของมารดา จากการศึกษาของ รัชฎา ธิรสภา (2536) พบว่านักศึกษาที่มารดามีการศึกษาระดับปริญญาตรีมีค่าเฉลี่ยของลักษณะความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สูงกว่ามารดาที่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ซึ่งอาจจะมีผลต่อการพัฒนาวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษาได้ จึงเป็นตัวแปรที่สนใจศึกษา

1.11 สถานที่ตั้งของสถาบันที่ศึกษา ความแตกต่างของสถานที่ตั้งของสถาบันที่ศึกษาอาจจะมีผลทำให้เกิดการพัฒนาแบบของวัฒนธรรมที่แตกต่างกันได้ จะเห็นได้จากผลงานวิจัยของ สะอาด โรสมะบุตร (2527) เรื่องการสำรวจแนวบทบาทนักศึกษาตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลในวิทยาลัยพยาบาล พบว่า นักศึกษาพยาบาลในวิทยาลัยภาคใต้มีการรับรู้แนวบทบาททางวิชาการและการเป็นศึกษิตสูงแก่นักศึกษาพยาบาลในวิทยาลัยภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการรับรู้แนวบทบาทการนำประสบการณ์จากการทำกิจกรรมในสถาบันไปใช้ประโยชน์สูงแก่นักศึกษาพยาบาลภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการรับรู้แนวบทบาทในลักษณะนี้สูงแก่นักศึกษาพยาบาลภาคใต้และภาคกลาง และแนวบทบาทนักรณรงค์ทางการเมือง พบว่า นักศึกษาพยาบาลภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการรับรู้แนวบทบาทในลักษณะนี้สูงแก่นักศึกษาพยาบาลภาคใต้ และนักศึกษาพยาบาลภาคกลาง และในปีต่อมา สิริพันธ์ บารุงทรัพย์ (2528) ได้ทำการศึกษาพบว่า นักศึกษาที่ศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีค่าเฉลี่ยของการรับรู้แนวบทบาทนักรณรงค์ทางการเมืองสูงแก่นักศึกษาที่ศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนภาคกลางและภาคเหนือ

จากความแตกต่างของสถานที่ตั้งของสถาบันที่ศึกษาซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมของนักศึกษาดังกล่าว จึงสนใจศึกษาว่าจะมีผลต่อความแตกต่างของการพัฒนาแบบวัฒนธรรมอย่างไร

1.12 ประเภทของสถาบันอุดมศึกษา เมื่อจำแนกตามสังกัดรัฐและ เอกชนนั้น เนื่องจากนักศึกษาที่ศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและ เอกชนจะมีความแตกต่างกันในด้านสิ่งแวดล้อมระบบการบริหารงานและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ จึงเป็นตัวแปรที่นำสนใจศึกษา

ว่านักศึกษาจะมีการพัฒนาแบบของวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

1.13 สาขาวิชาที่ศึกษา จากลักษณะเฉพาะของแต่ละสาขาวิชาจะมีผลต่อความแตกต่างของวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษา วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2530) กล่าวว่าลักษณะนิสิตนักศึกษาย่อมแตกต่างกันไปตามสาขาวิชา ซึ่งมีผู้วิจัยลักษณะนักศึกษาของมหาวิทยาลัยต่างประเทศตามสาขาวิชาต่าง ๆ พบว่า นักศึกษาสาขาคณิตศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มีลักษณะคือ ภาษาดี ค่านิยมทางสุนทรียศาสตร์สูง เหตุผลนิยมขาด รุนแรง แต่เจ้าอารมณ์ มีบุคลิกภาพใหม่แน่นอน และไม่ค่อยมีเหตุผลในด้านการเมือง เศรษฐกิจหรือทฤษฎีต่าง ๆ

นักศึกษาสาขาคณิตศาสตร์ มีความสามารถทางด้านคำนวณสูง มีอารมณ์มั่นคง ทักษะทางสังคมค่อนข้างไปทางอนุรักษ์ เพราะมีระเบียบแบบแผน มีคุณค่าทางสุนทรียศิลป์ต่ำ แต่ความคิดทางการเมือง สังคมและเศรษฐกิจสูง

นักศึกษาสังคมศาสตร์ มักจะไม่ค่อยมักใหญ่โตสูง ใจค่อนข้างคับแคบ คุณค่าทางศาสนาค่อนข้างต่ำ แต่เฉียบคม เจ้าปัญญาและสนใจการเมือง เศรษฐกิจสูง

สำหรับในประเทศไทยนั้น มีผลงานวิจัยของ ละอองทิพย์ เหมะ (2532) เรื่องการเปรียบเทียบลักษณะนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำแนกตามสาขาวิชา พบว่า นักศึกษาสาขาคณิตศาสตร์กายภาพมีลักษณะด้านความคิดสร้างสรรค์สูงกว่านักศึกษาสาขาคณิตศาสตร์ชีวภาพ นักศึกษาสาขาคณิตศาสตร์มีลักษณะด้านศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีสูงกว่านักศึกษาสาขาคณิตศาสตร์กายภาพ และนักศึกษาสาขาคณิตศาสตร์มีลักษณะด้านศาสนาสูงกว่านักศึกษาคณิตศาสตร์กายภาพ นักศึกษาคณิตศาสตร์มีลักษณะด้านศาสนาสูงกว่านักศึกษาคณิตศาสตร์กายภาพ และนักศึกษาคณิตศาสตร์ชีวภาพ และงานปีเดียวกันนี้มีผลงานวิจัยของ มยุรี สุทธิเสีอรุณ (2528) เรื่องการเปรียบเทียบลักษณะนิสิตจำแนกตามสาขาวิชา: การศึกษาเฉพาะกรณีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า นิสิตต่างสาขาวิชา มีลักษณะที่แตกต่างกันในเรื่องต่อไปนี้ ลักษณะด้านการใฝ่รู้ นิสิตสาขาวิชาคณิตศาสตร์กายภาพมีสูงที่สุด สาขาสังคมศาสตร์ ลักษณะด้านการนำความรู้ไปใช้ นิสิตสาขาวิชามนุษยศาสตร์มีสูงที่สุด สาขาวิชาคณิตศาสตร์ชีวภาพ และสาขาวิชาสังคมศาสตร์ ลักษณะด้านการใช้ภาษา นิสิตสาขาวิชาคณิตศาสตร์ชีวภาพมีต่ำกว่าทุกสาขาวิชา ลักษณะด้านการเมือง พบว่านิสิตสาขาวิชาสังคมศาสตร์มีสูงที่สุด สาขาวิชามนุษยศาสตร์ และลักษณะด้านสังคม พบว่า นิสิตสาขาวิชาคณิตศาสตร์ชีวภาพแตกต่างกับสาขาวิชาสังคมศาสตร์และสาขาวิชามนุษยศาสตร์ โดยที่สาขาวิชาคณิตศาสตร์ชีวภาพมีลักษณะ

ด้านสังคมต่ำกว่าทุกสาขาวิชา

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของ ฟูทอร์ย ลินลาร์ตัน (2530) พบว่า นิสิตต่างสาขาวิชามีลักษณะการใช้ชีวิตกลุ่มก้าวหน้า กลุ่มเก็บตัว กลุ่มสมาคม บำเพ็ญประโยชน์ กลุ่มวิชาการและกลุ่มวิชาชีพต่างกัันดังนี้คือ นิสิตสาขามนุษยศาสตร์และวิทยาศาสตร์ประยุกต์มีลักษณะการใช้ชีวิตแบบก้าวหน้าสูงกว่านิสิตสาขาวิทยาศาสตร์พื้นฐาน ส่วนนิสิตสาขาวิทยาศาสตร์ประยุกต์มีลักษณะการใช้ชีวิตแบบก้าวหน้าสูงกว่านิสิตสาขามนุษยศาสตร์

นิสิตสาขาวิทยาศาสตร์พื้นฐานมีลักษณะการใช้ชีวิตกลุ่มเก็บตัวสูงกว่านิสิตในสาขาสังคมศาสตร์ นิสิตสาขาวิทยาศาสตร์ประยุกต์มีลักษณะการใช้ชีวิตกลุ่มสมาคมสูงกว่านิสิตในสาขาสังคมศาสตร์ นิสิตสาขาวิทยาศาสตร์ประยุกต์มีลักษณะการใช้ชีวิตกลุ่มบำเพ็ญประโยชน์สูงกว่านิสิตในสาขาวิทยาศาสตร์และมนุษยศาสตร์ นิสิตสาขาวิทยาศาสตร์ประยุกต์มีลักษณะการใช้ชีวิตกลุ่มวิชาการสูงกว่านิสิตในสาขาวิชามนุษยศาสตร์

1.14 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่แตกต่างกันจะมีการพัฒนาแบบของวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน จะเห็นได้จากงานวิจัยของ ฟูทอร์ย ลินลาร์ตัน (ข้างแล้ว) พบว่า นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีลักษณะการใช้ชีวิตกลุ่มเก็บตัว กลุ่มบำเพ็ญประโยชน์ กลุ่มวิชาการและกลุ่มวิชาชีพแตกต่างกัน

1.15 สถานที่พักอาศัย ความแตกต่างของสถานที่พักอาศัยมีผลต่อการพัฒนาแบบของวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษา ดังจะเห็นได้จากผลงานวิจัยของ วี (Viehe, 1978) เรื่องการศึกษาการเลือกสภาพแวดล้อมและผลของนักศึกษาในวัฒนธรรมย่อยที่พักอยู่ในหอพักของมหาวิทยาลัย พบว่า โครงสร้างของหอพักมีความสัมพันธ์กับแบบวัฒนธรรมย่อยของนักศึกษา

สำหรับในประเทศไทย มีผลงานวิจัยของ พรพนา อรรถจรุจน์ (ข้างแล้ว) พบว่านิสิตนักศึกษาที่พักในบริเวณมหาวิทยาลัยและนิสิตนักศึกษาที่พักนอกบริเวณมหาวิทยาลัยมีการรับรู้แนวบทบาทที่แตกต่างกันในด้านวิชาการและการเป็นศิษย์ การใช้สติปัญญา การฝึกฝนเพื่อประกอบอาชีพ การพัฒนาสังคม ท้าพอเป็นพิธีและนักธรรมทั้งทางการเมือง และผลงานวิจัยของ อรณพ นวกิจบำรุง (2528) พบว่า นักศึกษาที่พักอาศัยอยู่หอพักเอกชนหรือบ้านเช่ามีการรับรู้ตามแนวบทบาทในการนำประสบการณ์จากการทำกิจกรรมในสถาบันไปใช้ให้เป็นประโยชน์สูงกว่านักศึกษาที่พักอยู่บ้านบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ส่วนนักศึกษาที่พักอาศัยอยู่หอพักเอกชนหรือบ้านเช่าพักอยู่สถานที่อื่น ๆ และพักอยู่หอพักวิทยาลัย มีการรับรู้ตามแนวบทบาทในการพัฒนาสังคมสูงกว่า

นักศึกษาที่พักอยู่บ้านบิดา มารดาหรือผู้ปกครอง นักศึกษาที่พักอยู่สถานที่อื่นและหอพักเอกชนหรือบ้านเช่ามีการรับรู้ตามแนวทบทวนที่ตรงทิศทาง การเมืองสูงกว่านักศึกษาที่พักอยู่บ้านบิดามารดาหรือผู้ปกครอง

2. ส่วนประกอบสำคัญของวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษา (Key Elements)

ส่วนประกอบสำคัญของวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษาเป็นสิ่งที่อธิบายวัฒนธรรมของนิสิตนักศึกษาซึ่งมีอยู่หลายด้านด้วยกัน มีนักทฤษฎีหลายท่านได้ศึกษาไว้ดังนี้

แฮทช์ (Hatch, 1971) มีความเห็นว่าวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษาเป็นเรื่องของการปรับตัว ดังนั้นนิสิตนักศึกษาจึงต้องปรับตัวให้เข้าสู่ศูนย์กลางของการปรับตัว 3 ประการ นั่นคือส่วนประกอบสำคัญของวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษา ซึ่งได้แก่ ทักษะคดีที่มีต่อเป้าหมายของสถาบัน การรับรู้ในบทบาทของการเป็นนิสิตนักศึกษา และทัศนคติที่มีต่อการประท้วง

ในปีต่อมา ฮอคบวม (1972) มีความเห็นว่า วัฒนธรรมนิสิตนักศึกษาเป็นความเชื่อและค่านิยมที่นิสิตนักศึกษามีต่อส่วนประกอบสำคัญของวัฒนธรรม 4 ประการ ได้แก่ การใช้ชีวิตด้านการเรียน ทักษะคดีต่อการเมือง เศรษฐกิจ และปัญหาทางสังคม

เบคเกอร์ และคณะ (Becker and Associates, อ้างถึงใน Bolton and Kammeyer, 1972) มีแนวคิดว่า วัฒนธรรมนิสิตนักศึกษาเกิดจากพื้นฐานที่นักศึกษาทุกคนจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้อง ได้แก่ ประสบการณ์ในมหาวิทยาลัย และการที่ต้องเผชิญกับปัญหาพื้นฐานที่เหมือนกัน ดังนั้นวัฒนธรรมนิสิตศึกษานี้คือการตอบสนองในภาพรวมต่อปัญหาเหล่านี้ ซึ่งลักษณะของการตอบสนองในภาพรวมที่ปรากฏคือผลลัพธ์ของกระบวนการในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มของนิสิตนักศึกษา และกระบวนการนี้จะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากการปฏิสัมพันธ์จะเกิดขึ้นระหว่างนักศึกษาเก่าและนักศึกษารุ่นใหม่ จากการศึกษาของเขาในกลุ่มนักศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยแคนซัส (University of Kansas) เบคเกอร์ได้กำหนดความแตกต่างของปัญหาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นส่วนประกอบสำคัญของวัฒนธรรมนักศึกษาไว้ 3 ประการ คือ ความสำเร็จของงานด้านวิชาการ การคบเพื่อน (ทั้งเพื่อนเพศเดียวกันและเพื่อนต่างเพศ) และองค์กรและบุคคลที่มีผลกระทบ ต่อมาเบคเกอร์ (Becker, อ้างถึงใน Feldman and Newcomb, 1973) ได้ทำการศึกษาต่อและขยายความของส่วนประกอบของวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษาที่มีความชัดเจนขึ้นว่านักศึกษาทุกคนจะมีมุมมองเดียวกันและมีความคิดเห็นที่เหมือนกันมากเพราะอยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อมเดียวกัน อย่างน้อยที่สุดเมื่อนักศึกษาคนหนึ่งรู้สึกว่าจะเกิดปัญหาขึ้นในบทบาทของความเป็นนักศึกษา นักศึกษา

คนอื่นๆ จะมีความเห็นที่ตรงกัน นักศึกษาทุกคนจะได้รับประสบการณ์เป็นอันมากจากระบบมหาวิทยาลัย เช่น การอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ในระบบของมหาวิทยาลัยในเรื่องของคะแนน หน่วยกิต และปริญญา จึงเกิดวัฒนธรรมหลักขึ้นโดยเน้นที่ลักษณะการใช้ชีวิตภายในมหาวิทยาลัยเป็นส่วนสำคัญ โดยนักศึกษา จะให้ความสนใจกับส่วนประกอบสำคัญที่ประกอบขึ้นมาเป็นวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษา 3 ด้าน ได้แก่

1. งานด้านวิชาการ (Academic Work) จะเกี่ยวข้องกับเรื่องชั้นเรียน วิชาที่เรียน คะแนน และปริญญา
2. การคบเพื่อน (Making Friends) จะเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้เพื่อสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อนทั้งเพศเดียวกันและเพื่อนต่างเพศ
3. กิจกรรม (Activity) คือสิ่งอื่น ๆ ที่อยู่โดยรอบนิสิตนักศึกษาที่นิสิต นักศึกษาพยายามจะเรียนรู้ว่าปฏิบัติต่อบุคคลและองค์กรอย่างไร

ต่อมานักวิชาการมีความเห็นว่าส่วนประกอบสำคัญของวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษาคือการรับรู้เกี่ยวกับบทบาทของการเป็นนิสิตนักศึกษา โดยนักศึกษาจะแสดงออกทางด้านความเข้าใจต่อสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัว และการกระทำที่เห็นได้ในลักษณะรูปธรรม สำหรับการรับรู้เกี่ยวกับบทบาทในฐานะของการเป็นนิสิตศึกษามี 3 ด้าน คือ ค่านิยมที่มีต่อการเตรียมอาชีพ ความก้าวหน้าทางวิชาการ และสติปัญญาและการมีส่วนร่วมในสังคมของชีวิตในมหาวิทยาลัย (Bolton and Kammeyer, 1972)

ส่วนประกอบสำคัญของวัฒนธรรมนิสิตศึกษาในปัจจุบัน แอสติน (Astin, 1993) มองสิ่งที่นิสิตนักศึกษาต้องเกี่ยวข้องด้วยว่าเป็นตัวแปรซึ่งเป็นส่วนประกอบสำคัญของวัฒนธรรมนิสิต นักศึกษา ได้แก่

1. ด้านวิชาการ ศึกษาถึงการใช้เวลาของนิสิตนักศึกษาต่องานด้านวิชาการว่า มีมากน้อยเพียงใด ซึ่งจะครอบคลุมกิจกรรม 3 อย่าง คือ การเข้าชั้นเรียนหรือห้องฝึกปฏิบัติการ การศึกษาด้วยตนเองหรือการบ้าน และการใช้คอมพิวเตอร์

สำหรับเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกันหลักสุดเป็นการศึกษว่านักศึกษาเลือกเรียนวิชาที่เน้นหนักไปทางใด ซึ่งได้แก่ เช่น ทักษะการเขียน คณิตศาสตร์หรือความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลด้านตัวเลข วิทยาศาสตร์หรือการสืบค้นเชิงวิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์หรือการวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์ ทักษะด้านภาษาต่างประเทศ นอกจากนี้ยังศึกษาเรื่องอื่น ๆ อีก ซึ่งเป็นประสบการณ์พิเศษทางด้านวิชาการ ได้แก่ โครงการวิจัย การฝึกสอนในชั้นเรียน การเสนอรายงานในชั้นเรียน การสอบโดยเข้าข้อสอบที่เป็นตัวเลือก และการสอบที่ต้องตอบเป็นความเรียง

2. ด้านอาจารย์ ได้แก่ จำนวนชั่วโมงต่อสัปดาห์ที่คุยกับอาจารย์นอกชั้นเรียน การช่วยอาจารย์สอน การช่วยอาจารย์ทบทวน การไปบ้านอาจารย์และการที่อาจารย์ได้วิจารณ์รายงานให้

3. กลุ่มเพื่อน ได้แก่ การอุปถัมภ์ของเพื่อน การไปงาน การเข้าร่วมในสโมสรหรือกลุ่มนักศึกษา การเป็นสมาชิกของกลุ่มภราดรชน และกนิษฐชน การมีส่วนร่วมในการประท้วง การได้รับเลือกเป็นหัวหน้ากลุ่ม การมีส่วนร่วมในการแข่งกีฬาระหว่างมหาวิทยาลัย การเล่นฟุตบอลหรือบาสเกตบอลระหว่างมหาวิทยาลัย การทำงานกลุ่ม การช่วยสอนให้เพื่อน การมีส่วนร่วมในการเล่นกีฬาภายในมหาวิทยาลัย การอภิปรายในประเด็นที่เกี่ยวกับเชื้อชาติ การเข้าสู่สังคมกับกลุ่มเชื้อชาติอื่น ๆ

4. ด้านการทำงาน ได้แก่ จำนวนชั่วโมงต่อสัปดาห์ที่ใช้เวลาไปกับการทำงาน ลักษณะของงานเป็นงานส่วนเวลาหรือเต็มเวลา ภายในนอกมหาวิทยาลัย หรือ ภายในมหาวิทยาลัย

5. ตัวแปรในรูปแบบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การออกกำลังกายหรือการเล่นกีฬา การอ่านเพื่อความเพลิดเพลิน งานอาสาสมัคร การดูทีวี การเดินทางมามหาวิทยาลัย งานอดิเรก ศาสนา การให้คำปรึกษาด้านอาชีพ การให้คำปรึกษาทางจิตวิทยา การดื่มเหล้า

จะเห็นได้ว่านักทฤษฎีแต่ละคนจะกล่าวถึงส่วนประกอบสำคัญของวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษาตามความหมายของวัฒนธรรมในทัศนะของแต่ละคน เมื่อนำส่วนประกอบสำคัญจากหลาย ๆ ทฤษฎีมารวมกัน สรุปได้ว่าส่วนประกอบสำคัญของวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษาประกอบด้วยตัวแปรหลัก 6 ตัวแปร โดยมีทฤษฎีของแอสตันเป็นแกนและมีทฤษฎีอื่น ๆ เป็นทฤษฎีเสริมดังนี้

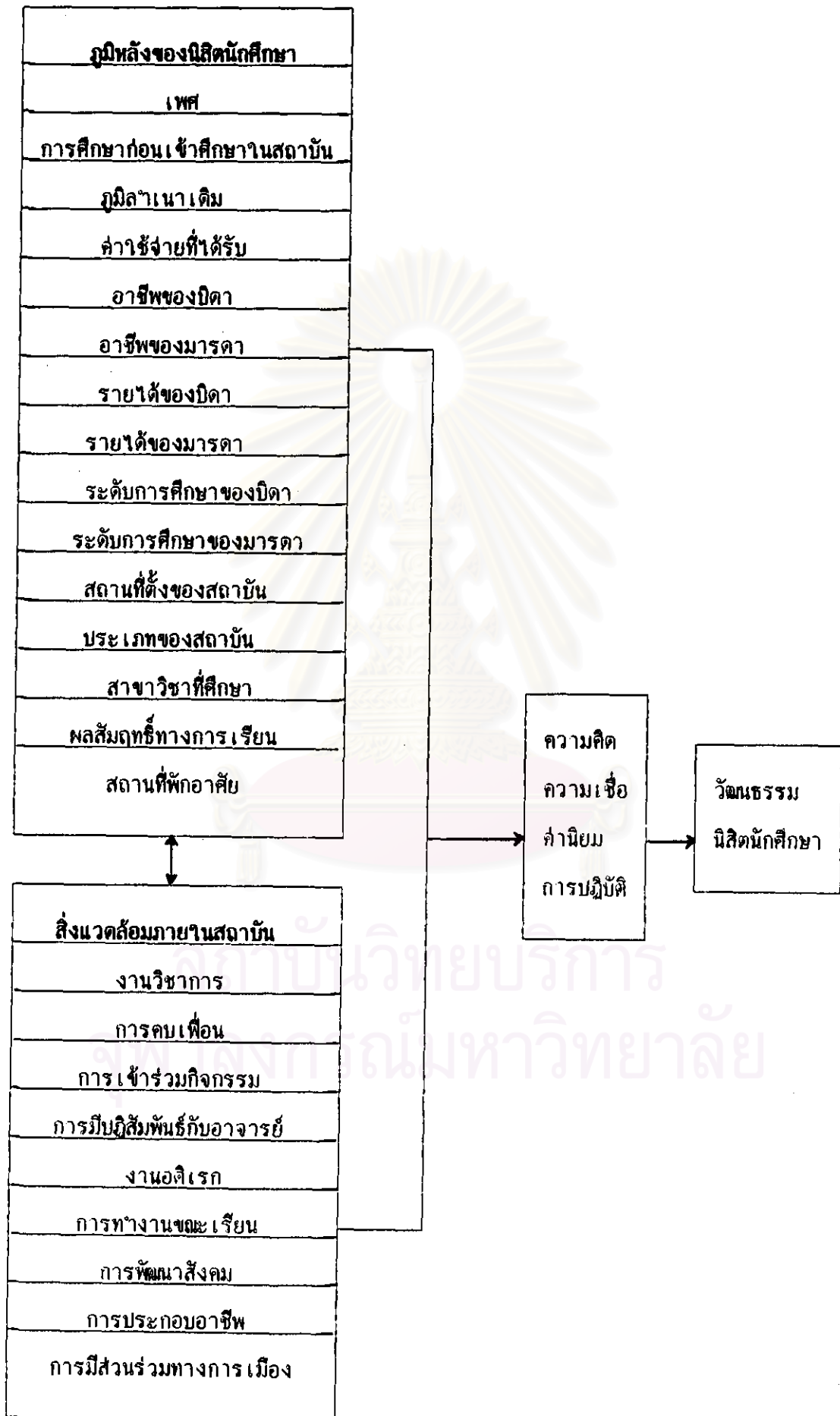
1. งานด้านวิชาการ ได้แก่
  - 1.1 การเรียนในชั้นเรียน
  - 1.2 วิชาที่เลือกเรียน
  - 1.3 คะแนน
  - 1.4 การเตรียมตัวด้านอาชีพ
  - 1.5 เป้าหมายในการเรียน
  - 1.6 ความคาดหวังในการเรียน
  - 1.7 การใช้คอมพิวเตอร์
  - 1.8 การศึกษาด้วยตนเอง

- 1.9 ทักษะเกี่ยวกับภาษาต่างประเทศ
- 1.10 ทักษะด้านการเขียน
- 1.11 ความสามารถด้านการคำนวณ
- 1.12 ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์
- 1.13 ความรู้ด้านประวัติศาสตร์
- 1.14 ประสบการณ์ด้านการทํารวบรวม
- 1.15 ประสบการณ์ด้านการฝึกสอน
- 1.16 ประสบการณ์ด้านการเสนอรายงานหน้าชั้น
- 1.17 ประสบการณ์ด้านการสอบวัดผลสัมฤทธิ์ที่เป็นตัวเลือก
- 1.18 ประสบการณ์ด้านการสอบวัดผลสัมฤทธิ์ที่เป็นความเรียง
2. กลุ่มเพื่อน
  - 2.1 จำนวนเพื่อนสนิท
  - 2.2 เกณฑ์การเลือกคบเพื่อน
  - 2.3 การเข้าร่วมกิจกรรมในกลุ่มเพื่อน
  - 2.4 การได้รับเลือกเป็นผู้แทนของกลุ่ม
  - 2.5 การเข้าร่วมทํารายงานกลุ่ม
  - 2.6 การช่วยสอนให้เพื่อน
  - 2.7 การเข้าสังคมกับกลุ่มเชื้อชาติอื่น ๆ
  - 2.8 ประเด็นเพื่ออภิปรายในกลุ่มเพื่อน
  - 2.9 พฤติกรรมการดื่ม
3. กิจกรรมต่าง ๆ ของสถาบัน
  - 3.1 การมีส่วนร่วมในงานประเพณีของมหาวิทยาลัย
  - 3.2 การมีส่วนร่วมในการทัศนศึกษา
  - 3.3 การมีส่วนร่วมในการบำเพ็ญประโยชน์
4. อาจารย์
  - 4.1 จำนวนชั่วโมงต่อสัปดาห์ที่สนทนากับอาจารย์นอกชั้นเรียน
  - 4.2 การช่วยงานสอนของอาจารย์

- 4.3 การช่วยงานวิจัยของอาจารย์
- 4.4 การไปบ้านอาจารย์
- 4.5 การที่อาจารย์ได้วิจารณ์รายงานที่
5. การทำงานในขณะที่กำลังศึกษา
  - 5.1 จำนวนเวลาที่ทำงานใน 1 สัปดาห์
  - 5.2 สถานที่ทำงาน
  - 5.3 เวลาที่ทำงาน
  - 5.4 ลักษณะงาน
6. งานอดิเรก
  - 6.1 การออกกำลังกาย
  - 6.2 การอ่านหนังสือ
  - 6.3 การดูทีวี
  - 6.4 งานอาสาสมัคร
  - 6.5 การเล่นกีฬา
7. ทักษะติดต่อสังคม
8. การวางแผนเพื่อการประกอบอาชีพ
9. การมีส่วนร่วมทางการเมือง

การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ผู้วิจัยเลือกใช้ส่วนประกอบสำคัญจากทฤษฎีพื้นฐานของแอสติน (1993) เนื่องจากเป็นทฤษฎีที่ใหม่และในเนื้อหาของทฤษฎีมีความครอบคลุม ส่วนประกอบสำคัญของวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษามากที่สุด ได้กล่าวถึงตัวแปรหลัก 5 ตัวแปร ได้แก่ งานวิชาการ อาจารย์ กลุ่มเพื่อน การทำงานขณะเรียน และงานอดิเรก ผู้วิจัยได้เพิ่มเติมตัวแปรอีก 3 ตัวแปร เพื่อเพิ่มความครอบคลุมคือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองและการเตรียมอาชีพมาจากทฤษฎีของ บอลตัน และ เคมีเยอร์ (Bolton and Kammeyer, 1972) ทักษะติดต่อสังคม จากทฤษฎีของฮอคบาวม (Hochbaum, 1972) จึงสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังแผนภูมิที่ 8

แผนภูมิที่ 8 กรอบแนวคิดในการวิจัยจากพื้นฐานทฤษฎีของแอสติน (Astin, 1993)

จากแผนภูมิที่ 8 ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยของวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษา เริ่มต้นจากนิสิตนักศึกษาแต่ละคนที่มีภูมิหลังต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน ได้แก่ เพศ การศึกษาก่อนเข้าศึกษา ในสถาบัน ภูมิลำเนาเดิม ค่าใช้จ่ายที่ได้รับเพื่อการศึกษา อาชีพของบิดา รายได้ของบิดา อาชีพของมารดา รายได้ของมารดา ระดับการศึกษาของบิดา ระดับการศึกษาของมารดา สถานที่ตั้งของสถาบันที่ศึกษา ประเภทของสถาบันอุดมศึกษา สาขาวิชาที่ศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและสถานที่พักอาศัย จากความแตกต่างเหล่านี้เมื่อเข้ามาศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาจะเกิดการตอบสนองร่วมกันต่อสิ่งแวดล้อมในหลายลักษณะทั้งในด้านความคิด ความเชื่อ ค่านิยมและการปฏิบัติ เกิดเป็นพฤติกรรมที่เป็นไปในวิถีทางเดียวกัน เรียกว่าวัฒนธรรมนิสิตนักศึกษา สิ่งแวดล้อมภายในสถาบัน ได้แก่ งานวิชาการ การคบเพื่อน การมีปฏิสัมพันธ์กับอาจารย์ การเข้าร่วมกิจกรรม งานอดิเรก การทำงานขณะเรียน การพัฒนาสังคม การประกอบอาชีพและการมีส่วนร่วมทางการเมือง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย